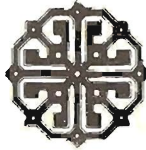
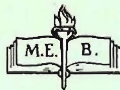
Şark İslâm Klasikleri

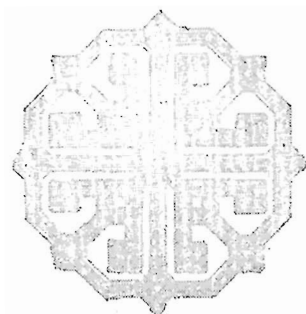
PENDNAME

Feriddüdin-i Attar

MEB YAYINLARI

ŞARK - İSLÂM KLASİKLERİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 391
BİLİM VE KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 48
Şark - İslâm Klasikleri : 8

Kitabın adı
PENDNAME
Yayın kodu
93.34.Y.0002.1101
ISBN 975.11.0728.8
Baskı yılı
1993
Baskı adedi
20.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 14.10.1991 tarih ve 9411 sayılı yazıları ile 20.000 adet basılması uygun görülmüş, yine Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 23.6.1993 tarih ve 5822 sayılı yazıları ile üçüncü defa ikinci parti olarak 5.000 adet basılmıştır.

Şark - İslâm Klasikleri

PENDNAME
ÖĞÜT KİTABI

Feridüddin-i Attar

Çeviren
M. NURİ GENÇOSMAN

İstanbul, 1993

ÖNSÖZ

Şark-İslâm klâsikleri arasında sekiz asırlık bir tarih armağanı olan *Pendname* (Öğüd kitabı) tercümesini sunarken büyük mutasavvıf Nişabur'lu Mehmet Feridüddin-i Attar'ın kısa bir biyografisini de çizmek isterdik. Fakat doğum ve ölüm tarihleri bile kesin olarak tesbit edilmiyen şairin hayatı ve eserleri hakkında İran tezkerecilerinin verdiği bilgiler bizi müsbet bir sonuca götürememektedir.

Ebu Talib Feridüddin-i Attar'ın toplu bir biyografisi Profesör Ritter tarafından Islâm Ansiklopedisinin 11 inci fasikülünde yazılmış bulunmakla beraber iki yıl önce Şark, İslâm klâsikleri serisinde yayımlanan MANTIKUTTAYR tercümesinin ön sözünde de Abdülbaki Gölpınarlı tarafından oldukça faydalı bilgiler verilmiştir.

Şüpheli kaynaklara göre 513 üncü hicret yılında Nişabur köylerinden birinde doğmuş olduğu anlaşılan ve bütün hayatını attarlık yani eczacılık ve hekimlik sanatiyle geçiren Feridüddin Moğol istilâsından sonra 627 yılında bir Mogol çerisi elinde tutsak olmuştu. Attar kendisini bu cahil adamdan satın almak istiyen bir çok müşterilerin teklif ettikleri bedellere razı olmamış nihayet sırtında bir saman çuvalı taşıyan bir müşterinin şu ihtiyarı bana bağışla da sırtımdaki samanı sana vereyim teklifinde bulunması üzerine: İşte benim diyetim budur, şimdi satabilirsin demiş. Bu garip tevazudan öfkelenen Moğol 114 yaşında bulunan zavallı Attar'ı şehid etmiştir.

Attar'ın hayatına ait menkabeler içinde bizi kuvvetle ilgilendiren tarafı onun henüz çocukluk çağında olan Mevlâna ile Nişabur'da görüşmüş olmasıdır. Mevlâna babası Bahaüddin Veledle birlikte 608 Hicret yılında Belh'ten ayrıldıktan bir müddet sonra Nişabur'a gelmişti. Sultanül'ulema Veled oğluna Feridüddin-Attar'ın elini öptürdü. Attar henüz on yaşına bile varma-

mış olan bu yavrunun alnında parlıyan deha güneşini ilk görüşte keşfetmiş, babasına müjdelemişti. Mevlâna o ziyaretten sonra Attar'ın engin irfanından feyz almış onu ilk üstad bilmiştir. Mevlâna'mızın Attar hakkındaki sevgi ve takdirleri bu itibarla pek yerindedir.

Bir asırdan fazla yaşadığı anlaşılan Attar'ın bir kısım eserlerinin Moğol akınları sırasında ortadan kaybolduğu muhakkaktır. Sayısı kırkı aşan eserleri arasında şüphe yok ki en çok tanınmış ve okunmuş olanı PENDNAME-siyle MANTIKUTTAYR'ıdır.

Asırlar boyunca Şark-İslâm ülkelerinde hemen her sınıf halk tabakası arasında geniş ve derin bir etki yaratmış olan PENDNAMEnin bir çok parçaları geçen nesillerin hâfızasında yaşadığı gibi bu günün orta yaşlı aydınları da bunu ruh ve ahlâk eğitimi bakımından değerli bir vesika olarak tanımıştır.

İslâmî ve tasavvufî bir görüşe dayanan pratik ahlâk kurallarını, insanlık duygularını beşeri faziletlerle muaşeret usullerini, hattâ en basit yaşayış tarzlarını kuvvetli ve âhenkli bir mesnevi kalıbı içinde vecizelendiren bu küçük eser, kendi nev'inden en mükemmel bir örnektir. Çok itinalı bir şekil ve üslûp nizamı altında yazılmış olan *Pendname* bize sekiz asır önce Şark-İslâm klâsiklerinin şekil ve öz bakımından eriştiği merhaleyi de aydınlatmaktadır.

Pendname, genel bir bakışla İslâmi bir temele dayanan ahlâk ve âdap kaidelerini kısa formüller halinde gençliğe aşılamak maksadiyle yazılmış didaktik bir eserdir. Ancak içinde her seviyeye hitap eden müsbet ve kuvvetli fikirlerin de serpiştirilmiş olmasına göre uzun bir tecrübenin derin ve ihatalı bir bilginin rehberliğiyle pratik hayatta bahtiyar geçinmenin sırlarını da öğretmektedir.

Pendname'nin ana çizgilerini şu satırlarla belirttikten sonra asıl konuya geçiyoruz:

Şark-İslâm klâsikleri tercümesinde ilk rastlanan güçlük şüphe yok ki, tam ve sıhhatli bir metin bulabilmektir. Bu zorluk, tercüme edilecek eserin birkaç defa ba-

sılmış olmasiyle de ortadan kalkmış sayılamaz. Bizde Pendname'nin basma ve yazma nüshaları sayılmıyacak kadar çoktur. Fakat hemen itiraf edelim ki hepsi de eksik, karışık, tertipsiz ve hatalıdır.

Pendname tercümesine başlarken elimizde bulunan ayrı ayrı üç metinden faydalanmak için bunları birer birer karşılaştırmak mecburiyetinde kaldık. En az hatalı olan bir nüshayı tercümeye esas tuttuk. Elimizdeki metinlerden biri 1192: 1778 yılında Şem'i şerhiyle birlikte Hasan Bin İbrahim adında bir âlim tarafından oldukça okunaklı nesih kırması bir yazı ile yazılmıştır. Bu nüshada epeyce unutulmuş ve atlanmış yerler olduğunu gördük. Bu hataların aslında mı yoksa müstensihinde mi olduğu anlaşılamıyor. Mesnevilerin tercümesi yanlız faillerle bazı terkipler Türkçeleştirilmek suretiyle ağdalı bir dille yapılmıştır.

İkinci nüsha 1248: 1832 yılında adı belli olmıyan bir müstensih tarafından bozuk bir tâlik yazı ile yazılmıştır. İlk kısımları oldukça hatasız bulunmakla beraber sonlarına doğru atlamalar, vezin hataları baş gösteriyor. Hattat istinsah ettiği metnin çok yanlış bulunmasından şikâyetlenerek bu hataların sorumluluğunu üzerinden atmak istiyor.

Tercümeye esas tuttuğumuz üçüncü metin 1272: 1855 yılında Mehmet Raif bin Ömer hattiyle ve güzel bir tâlik ile yazılmış bir taş batmasıdır. Kenarında meşhur NURULBEYAN sahibi Aydos'lu İsmail Hakkı'nın şerhinden hulâsa edildiği anlaşılan bir haşiye de var.

Her üç nüshada gerek mesnevilerin sayısında, gerekse fasılların sıra ve tertiplerinde epeyce ayrılıklar gördük. İşte bu sonuncu nüshada tek tük hatalarla bir kaç esksik beyti tamamlamak suretiyle önce sağlam sayılabilecek bir metin tesis ederek sonra tercümeye karar verdik. Bu metinlerin karşılaştırılmasından çıkardığımız ikinci bir netice de şudur: *Pendname*'de fasıl başlarına konulan serlevhaların mânaya fazla tesir etmiyen bazı değişiklikler göstermesine ve bunların bazan

konuya tamamiyle uygun düşmemesine bakılırsa bu serlevhaların ya eserin aslında hiç bulunmadığı yahutta sonradan gelişigüzel konuldukları hususunda şüphe edilebilir. Sonra eserde genel bir fikir topluluğu hâkim bulunduğu halde bir kısım mesneviler de hemen ufak bir fark ile birkaç fasılda tekrarlanmaktadır. Bizi bu metinler arasında üçüncüsünün daha sağlam bulunduğu kanaatına götüren bir sebep de sonuncu metnin İsmail Hakkı şerhine esas teşkil etmiş olmasıdır. İsmail Hakkı, bizde Arap ve Acem dillerindeki geniş ve engin bilgisine güvenilen çok değerli bir mütercim ve tahkik ehlidir.

Pendname'nin yukarıda sözü geçen metin ve tercümelerden sonra belli başlı tercüme ve şerhleri hakkında da biraz bilgi vermek isteriz.

TERCÜMELER

1 — Hicri 946 tarihinde Edirneli şair Emrî tarafından yapılan manzum tercüme.

2 — Ferheng-ı Şuurî adlı Farsça lûgat müellifi Hasan Şuurî (vefatı 1105 H.) tercümesi.

3 — Birinci Sultan Ahmet devri şairlerinden Livaî'nin tercümesi.

4 — Son asır âlimlerinden merhum Mustafa Asım'ın manzum tercümesi.

ŞERHLER

1 — Istanbul'lu ulemadan İsmet Mehmet (vefatı 1160 H.) şerhi.

2 — İstanbul ulemasından İsmail Müfid (vefatı 1217 H.) şerhi.

3 — Erzincanlı Hacı Feyzullah (vefatı 1323 H.) şerhi.

Yukarıda saydıklarımızla beraber millî kütüphanelerimizde yazma ve basma olarak rastlanan daha başka şerh ve tercümelerin bugünki neslin anlıyabileceği açık ve sade bir dille yazılmamış olduğunu düşünerek ortaya koyduğumuz şu yeni tercüme ile gençliğe asırlar ötesinden bir armağan sunuyoruz.

M. Nuri GENCOSMAN

PENDNAME

پند نامه

ATTAR'IN ÖGÜTLERİ

I

ESİRGEYEN VE BAĞIŞLAYAN TANRI ADIYLE

Sayısız hamd ve minnet bir avuç toprağa iman ışığı veren eşsiz Tanrı'ya yaraşır. Âdem'in bedenindeki ruhu üfleyen, Nuh'u tufandan kurtaran odur. Âd kavminin cezasını vermek için kahrıyle fırtınaya emir veren odur. Lûtfunu gösterince sevgilisi (İbrahim) e ateşi gül bahçesi yaptı.

Seher vaktinde Lût kavminin altını üstüne çeviren yine o padişahtır. Onun tarafına bir düşman (Nemrut) ok atmış fakat bir sivrisinek bu düşmanın işini bitirmeye kâfi gelmiştir. Düşmanı (Firavun) u denizde boğan, mermer taşının içinden (Salih Peygamberi gerçeklemek için) deve çıkaran odur. O kudretli ve ebedî olan Allah inayet buyurunca Davud'un elinde demir mum gibi oldu. Süleyman'a mülk ve sultanlık verdi, şeytan ve peri onun mührüne (fermanına) boyun eğdi.

Eyyub'un teninden böceklere azık verdi, Yunus'un bedenini balığa bir lokma yaptı. Bir kulun (Zekeriyya Peygamberin) başına destere indirir, başka bir kulun başına taç

giydirir Sultan odur. Her ne dilerse onu yapar, isterse cihanı biran içinde yok eder. Sultanlık ona aittir. Hiç kimsenin ondan hesap sormaya gücü yetmez. O birine nimet ve hazine bağışlar, ötekine acı ve zahmet verir.

Birine iki yüz kese altın ihsan eder, beriki ekmek hasretiyle can verir. Biri sincap ve samur kürkler giyinir, öteki tandırda çıplak yatar.[1] O biri atlas ve seccadeler üzerinde oturur. Beriki buz gibi düşkünlük toprağında yatar. Bir tanesi bin naz ve izzetle taht üzerine kurulmuş, öteki yoksulluktan ağzı açık bir halde. Göz açıp yumuncaya kadar cihanı birbirine çarpar, burada söz söylemeye hiçkimse güç yetiremez.

O öyle bir Tanrı'dır ki hava kuşlarına balığı azık yapar, kullarına şahlık devleti verir. Babasız çocuk (İsa) doğurtan, beşikteki yavruyu konuşturan odur. Yüz yıllık ölüyü (Üzeyr) diriltir. Bunu Tanrıdan başka kim yapabilir? Öyle bir yaratıcıdır ki çamurdan sultanlar çıkarır, yıldızlarla şeytanları taşlar. Kuru topraktan otlar bitirir. Gökleri de O korur.

Mülkünde ortakçısı ve benzeri yoktur. Sözlerinde ses ve âhenk bulunmaz.

---

1 Meşhur sofilerden Ebu Derda'ya işarettir. (Mütercim)

II

PEYGAMBERLERİN ULUSU HAZRETİ PEYGAMBERLE DÖRT HALİFEYİ ÖĞÜŞ

İki cihanın ulusu, peygamberlerin sonu, olan Yüce Peygamber ötekilerden sonra geldi. Fakat önce gelenlere iftihar örneği oldu. O cihana gelince dokuz felek kendisine miraç„ nebilerle veliler ona muhtaç oldu. Varlığı âlemlere rahmet getirdi. Bütün yeryüzü ona mesçit oldu. Dostları Ebubekir'le Ömer oldu. Parmağının ucu ile Ay'ı iki parça etti.

Biri ona, gizlendiği mağarada yoldaşlık etti. Öteki de gerçek dostlar kafilesinin başbuğu oldu. Osman ile Ali de ona yoldaş oldukları için âlemde Velî'lik mertebesine yükseldiler. Bunlardan Osman hayâ ve ilim hazinesi, Ali ilim şehrinin kapısı oldu. İnsanların en hayırlısı olan O hak peygamber ki öz ve temiz amcaları Hamza ile Abbas idi. O Peygambere ve onun evlât ve yoldaşlarının hepsine bizden her an yüzlerce dua ve selâm olsun.

III

DİN İMAMLARIYLE MÜÇTEHİTLERİN MENKABELERİ

(Allah hepsinden hoşnut olsun)

O önderler ki (din bahisleri üzerinde) içtihat ettiler, hakkın rahmeti hepsinin ruhla-

rına erişsin. (Birisi) İmam Ebu Hanife, o seçkin peygamber ümmetlerinin kandili idi. Hakkın ihsan ve rahmeti onun canına yakın olsun. Çömezlerinin ruhları şad olsun. Dostu kadı imam Ebu Yusuf ile imam Muhammed idi. İhsan ve minnet sahibi Tanrı onlardan razı olsun. Ötekiler İmamı İdris-üş-şafiî ile imam Malik ve Züfer'dir ki onlardan Muhammed dini kuvvet ve ziynet bulmuştur.

40 Ruhları cennet kürsüsünde şad olsun, din sarayı onların bilgisinden bayındır olsun.

IV

DİLEKLERİ YERİNE GETİREN TANRIYA YALVARIŞ

(Günahlardan özür dileme)

Ey Padişah suçlarımızı bağışla, biz suçluyuz, sen de yarlıgayıcısın. Sen iyilik işleyen (Tanrı) bizse kötülüklerle uğraşan (kul) larız, sayısız, ölçüsüz günahlar yüklenmişiz. Yıllarca isyan ve kötülük ettik, nihayet ettiklerimize pişman olduk. Gece gündüz fenalıklara dalmış, saçlarımızdan, ayaklarımızdan tutulup cehenneme sürükleneceğimizden gafil olmuşuz.

45 Daima isyan kaydında dolaşmış nefis şeytanına yakın bulunmuşuz. Günahsız bir saatımız geçmedi. Gönül hoşluğu ile sana kulluk edemedik. Dergâhından kaçan, yüz suyunu

isyanla dökmüş olan kul, katına geldi. Lûtfundan mağfiret umar. Zaten sen rahmetimden umut kesmeyin dememiş mi idin? Senin lûtfunun denizi bitip tükenmez. Rahmetinden umutsuz olan da ancak Şeytandır.

Ey kerem sahibi! nefis ve şeytan benim 50
yolumu kesti. Bu yolda yardımcım senin rahmetindir. Umarım ki beni kabirde toprak etmeden önce günahlarımdan temizleyesin. Canımı bedenimden soyup götürdüğün zaman beni cihandan iman nuru ile göçüresin.

V

NEFSİ EMMARE'Yİ KÖTÜLEME

Akıllı odur ki Tanrı nimetlerine şükreder. Sonra nefsine hâkim olur. Ey delikanlı: kendi öfkesini yenebilen cihanda kendini kurtarmışlardan olur.

Halkın en budalası odur ki nefis ve hava- 55
sının ardından koşar. Sonra o bozuk fikirli sanır ki; nihayet Allah kendisini affedecektir. Ey oğul dervişlik gerçi zor bir iştir. Fakat dervişlikten daha hoş bir meslek de yoktur. Dik başlı, nefsini emri altına alan kimse iyi ün kazanmış akıllılardan olur. Riyazetle kötü nefsin terbiyesini ver ki, seni günaha sokmasın.

Selâmette kalmak isteyen, bütün halkın 60
dedikodusundan yüz çevirir. Halkı baştan

başa gaflette bil! İnsan ancak cihandan gittiği vakit uyanır. Seni incitenlerin özürlerini kabul et. Mağfiret bulmak istersen onu yakalama! Halkı inciteni Allah sevmez. Böyle bir huy dindar bir adama yakışmaz. Sitemle bir kalbi yaralayan o yarayı kendi vücudunda açmış olur.

Gönül incitme kaydında olan bir kimsenin cezası sonunda ağlamaktır. Ey oğul: Gönül incitmeye heves etme. Allah'ından hoşnutsuzluk kazanma. İtibar bulmak istersen halkın adını iyilikten başka bir şeyle anma. İyiliğe gücün yetmezse kötülük yapma, kendi kendine sayısız sitemler etme. Git halkın gıybetinden dilini tut ki, bir gün elini ayağını bağlanmış görmeyesin.

Dilini gıybetten korumayan kimse Tanrı cezasından kurtulmuş değildir.

VI

SUSMANIN FAYDALARINA DAİR

Ey kardeş sen hakkı arayan bir insan isen Tanrı buyruğundan başka bir konuda ağız açma. Eğer hiç ölmeyecek olan Allah'a dair bir bilgin varsa ağzına sükût mührünü vur. Yavrum: Öğüt dinle, kurtuluş istiyorsan dilini tut. Çok konuşanların göğüsleri içinde kalbleri hastadır.

Akıllıların âdeti sükût, cahilin âdeti unutkanlıktır. Gıybet ve yalancılıktan ziyade sükût gereklidir. Daima söylemeye düşkün olan kimseler ahmaktırlar. Kardeşim: Hakkı öğmekten başka söz söyleme. Doğru sözü de halkı kötüleme yolunda sarfetme. Düzgün söz söylemeğe düşkün olanların ne hünerleri varsa hepsi yağmaya gider. Çok konuşmak kalbi beden içinde öldürür. O sözler isterse Aden incisi olsun.

Sanatlı söz söylemeye çabalayanlar da gönüllere ıstırap verirler. Git dilini ağzına hapset halktan hiçbir şey bekleme, kendi ayıbını görebilenlerin ruhlarında bir kuvvet belirir.

VII

İYİ AMELLER

Ey aziz iman ehli! dört şeyi dört şeyden temizle. Önce kalbini kıskançlıktan temizle de sonra kendini imanlı bir insan say.

Dilini yalandan gıybetten koru ki imanın boşa gitmesin. Gidişini riyadan kurtarırsan iman ışığı sana nur saçar. Hele karnını haram lokmadan sakınırsan tam manasıyle imanlı kişi olursun vesselâm.

Işte bu sıfatı takınanlar şerefli insan olurlar. Bu vasıflardan nasipsiz olanlar da zayıf

iman taşıyanlardır. Karnını haramdan temizlemeyen kişinin ruhu felekler tarafına yükselemez.

Amel ve hareket riyadan temizlenmezse hasır üzerindeki nakışlar gibi faydasız olur. Amelinde ihlâs olmayan kişi cihanda hâs kullardan olamaz. Riyasız ve hak yolunda çalışanların işi daima parlak ve güzel olur.

VIII

PADİŞAHLARA ZARARLI OLAN ŞEYLER

Ey kardeş: Dört huy padişahlara ziyan verir. Padişah herkes yanında kahkaha atarsa şüphe yok ki heybetine eksiklik gelir.

Öyle her fakirle düşüp kalkmak da padişahların değerini azaltır. Hele kadınlar ile fazla halvete çekilirse kendini hürmetsiz bir şah mevkiine düşürür. Cihana hükmetmekkudretine sahip olanlar halkı incitmemek cihetine meyil gösterirler. Padişahlara adalet ve kerem yaraşır, ta ki âleme bu nimetlerle sevinç, ferahlık getirsinler. Padişah bir kere zulüm ahengi tutturdu mu ona ne ordunun, ne de hazinenin bir faydası olur.

Ama adaletli ve güleç yüzlü olursa memlekette temel tutar. Sultan bir leşkere kerem ve ihsanda bulunursa uğrunda yüzlerce insan can ve başlarını feda ederler.

IX

GÜZEL HUYLARA DAİR

Dört şey büyüklüğe delildir. Bu meziyetlere sahip olan büyük adam olur. İlme karşı hesapsız saygı göstermek, halka doğru cevap vermek. İrfan ve akıl sahipleri, ilim ve akıl ehli olanları değerli görür.

Ey Kardeş: Tam akıllı bir insan isen halka karşı tatlı dilli ol. Ekşi yüzlü acı sözlü kimselerden dostları yüz çevirirler. Düşmandan sakınmayan sonunda ondan cefa ve zarar görür. Düşmanı yanına yaklaştırma, ondan uzak bulunmak daha hayırlıdır. Daima dostlarla birlikte bulun, elinden gelirse düşmanın yüzünü görmemeye çalış.

Dostlar arasında neşeli yaşa, aklın varsa düşmandan uzak kaç. Ey Oğul: Azık yolunu ara, dedikoduları bir yana bırak.

X

TEHLİKELİ ŞEYLER

Ey Kardeş: Dört şeyde tehlike vardır. Elinden gelirse bunlardan sakın. Sultana yakınlık, kötülerle dostluk, dünya sevgisi, kadın düşkünlüğü. Sultana yakın bulunmak yanan ateşe yaklaşmaktır. Yaramazlarla düşüp kalkmak canın ölümüdür.

815 Dünyayı her ne kadar dıştan renkli ve nakışlı görürsen de içinde yılan gibi zehir taşır. Görünüşte güzel ve gönül çekicidir Fakat zehirleriyle canı tehlikeye koyar. Bu nakışlı yılanın ağusu öldürücüdür. Akıllı insan ondan uzak durandır. Çocuklar gibi sarıya kırmızıya kapılma, kadınlar gibi renk ve kokuya aldanma. Dünya denilen âşüfte, gelin gibi süslenmiş her zaman başka bir koca istemektedir.

820 Bahtiyar o kimsedir ki, bu çifti tek bıraktı. ona arkasını dönerek üçten dokuza boşanma kâğıdı verdi. Çünkü, bu aşüfte önce kocasının karşısında gülen dudaklarıyle sevgi sunarken sonra onu diş yarasıyle öldüren bir vefasızdır.

XI

BAHTİYARLIĞA ALÂMET OLAN DÖRT ŞEY

Dört şey bahtiyarlık delilidir. Bu dört nimete ermiş olanlar aziz olurlar. Talihli olmanın delili soy temizliğidir. Soysuzlar taç ve tahta lâyık değildirler. Talihliler daima doğru düşünceli olurlar. Kötü fikirli insan azap çekmeye mahkumdur.

825 Tanrı azabından korkusuz yaşıyanlar mü'min değil, mutlak kâfirdirler.

XII

DÜNYA ZEVKLERİNİ TERK ETMEK

Dünyada ömür beş günden fazla değildir. Sonunu düşünmeyen kimse gafildir. Dünya zevklerinden uzaklaşmak gönül sahiplerinin eteğine yapışmak gerektir. Nefsinin zevk ve arzuları arkasında koşma, geçici âleme sevgi bağlama! Âkîbetin ölüm olduktan sonra sana dünya acılarını çekmekten ne fayda var?

Can teninden gidecek, kemiklerin toprak 130
olacaktır. Sana canını vermekten başka çare yoktur. Gideceğin yolun haydudu da o küçücük (nefs'i emmare)[1]den başkası değildir.

XIII

ESENLİK SEBEPLERİ

Ey Aziz: Esenliği arıyorsan onu dört şeyde bulabilirsin. Emniyette olmak aile saadeti, sonra vücut sağlığı ile feragattir. Bu nimetlerle sana bir emniyet hâsıl olursa afiyet ondan bir nişan olur.

---

1 Nefs-ı emmare'yi Seyyid Şerif Cürcani şöyle tarif ediyor: Bedenin tabiatına meyleden hisse ait lezzetler ve şehvetler emreden, kalbı bayağı taraflara çeken (Nefis) tir. Şerlerin yuvası, kötü huyların kaynağıdır. [Kitab-üt tarifat]

(Mütercim)

35 Feragatli bir gönülle beraber sağ ve esen olursan dünyada başka bir şey aramak gerekmez. Ey Oğul: Elinden gelirse nefsinin dileklerini yerine getirme ki, nefis tuzağına düşmeyesin. Nefsinin heveslerini ayak altına al, ona hoşlandığı şeyleri az ver. Nefis ile şeytan seni yoldan çevirir. Kuyuya düşürür. Nefsin başına vur onu daima hor tut. Elinden gelirse pisliklerden uzaklaştır.

40 Kötü nefsini doyuran kimseler, onu günah işlemekte bir kahraman yaparlar. Boğazını her lezzetten uzak tut ki, her belâya, her günaha girmeyesin. Karnını dudaklarına kadar su ve yemekle doldurma, hayvan gibi kendine ahır arama. Oruçlu değilsen gündüzleri çok yeme, hayvan değilsen o kadar fazla tıkınma. Ey bütün gece sabaha kadar uyuyan zavallı yarın yatacağın karanlık toprağa da bir kandil yak.

45 Uyku ve yemek hayvanların âdetinden başka bir şey değildir. Uyuyanlara bu nimetten pay yoktur. Ey Oğul: kalk uyan ki yarın çok uyuyacaksın. Kendinden haberin varsa uyan demeden önce yerinden fırla. Bu alçak dünyaya gönül bağlamak hatadır. Eteğini ondan toplarsan daha yerinde olur. Gönlünü bu bayağı dünyaya ne bağlıyorsun? Burada ebedî kalacak değilsin ki. Ey Zavallı: Dışını süslemeye bakma. Bir ay parçası gibi için nurlu olsun.

Her güzel görünen surete talip olma, atlas ve dibâ sevdasına koşma. Kuru sevdalardan geç de Tanrı'ya kul ol, sana vücut sağlığı lâzımsa eski hırka da yetişir. Yün hırkayı omuzla, muratsız yaşamanın zevkine er (dünya kaygularından sıyrıl). Ey hırkasını sırtına çeken derviş, önce kalbini kibirden temizle! Âhiret nasibi istiyorsan git o süslü elbiselerinden soyun.

Tekellüfsüz ol süs saltanat isteme, rahat ve tembelliği bir tarafa bırak dünyada düzenlik arama!

Sırtında süslü elbisen altında yatacak yatağın olmamasını dile. Sofu gibi yün palaslar içinde geçin, Tanrı sıfatıyle sıfatlan. Yol adamına (Tanrı erlerine) hasır, halı yerine geçer. Sonunda yastığı kerpiçten olacak değil mi?

XIV

DERVİŞLİK SIFATI VE DERVİŞLERİ SEVME BAHSİ

Eğer aklın ilmine yakın ise derviş ol, dervişlerle otur.

Dervişlerden başkalarıyle düşüp kalkma, elinden gelirse onların gıybetinde bulunma. Dervişler sevgisi, cennetin anahtarıdır. Onların düşmanları lânete lâyıktırlar. Dervişin libası abadan başka bir sey değildir. O murat ve boğaz peşinde koşmaz. Nefsinin başına aya-

ğını koymayan yiğit, Tanrı katına nerden yol bulabilir? Tembellikten kurtulan herkes, nefsinin arzularını yenen bir sultan olur.

165 Tanrı yolunun erenleri saray ve bağ sevdasında değildirler. Onların gönlünde dert ve dağdan başka birşey yoktur. İstersen sarayını göklere yükselt nihayet toprak altında gaip olup gideceksin. İstersen Rüstem gibi kudret ve şevketin olsun, yerin Behramı-Gûr gibi mezar olacaktır. Keyhusrev gibi uzun yıllar saltanat sürsen de, sonunda yine bir mağaranın içinde kalacaksın. Ey oğul âhiretten gafil olma, bu dünya varlıklarına o kadar sevinme.

170 Cihanın belâlarına karşı sabırlı ol, nimet zamanında Allah'a şükret.

XV

TALİHSİZLİK ALÂMETLERİ

Dört şey bedbahtlık eseridir. Cahillik, tembellik bunlar çok zordur. Hele bîkeslik (kimsesizlik), nâkeslik (bayağılık) bütün bu dört alâmet kötü talihin belirtileridir. Kulluk sevdasında koşanlar şüphesiz ki, saadet ehli olurlar. Her kim kendi heveslerini ayak altına alırsa nefisçiği ile savaşabilir.

175 Cihanda yalnız uyku ve yiyecek düşüncesinde olan kimse, kıyamette ateşten kurtu-

lamaz, murat ve arzudan yüz çevir de Tanrı katına yönel. Murat sürmenin sonu muratsız kalmayı gerektirir. Tanrı adamı iyi ün bırakmaya çalışır. Ey biricik oğul mademki Allahın emrini, nehyini tutuyorsun, murdar nefsin arzularına uyma. Allah'ın emir ve nehiylerini Kur'andan dinle, dünya sevinç yeri değildir aklını başına al!

Bahtiyarlık sevdasından vazgeçenlerdir ki, 180
aksine olarak yaşamanın zevkine ermiş olurlar.

XVI

RİYAZET BAHSİ

Yüksek adam olmak istiyorsan ey oğul kendine rahat kapısını kapa. Cennet kapısı ancak dünyada rahat kapısını kapayanlara açılır. Âlemde haktan başka bir şeye güvenen kimseden daha şaşkın kim olabilir? Ey kardeş ululuk ve mevki hevesinden vazgeç, kendini Tanrı kapısına yarayışlı kıl.

Mevki peşinde koşan horluğa mahkum- 185
dur. Ey kardeş bu dergâha yakın olmaya çalış. İkbal ve mevki seni alçaklığa doğru götürür, seni ense yapmaya sürükler. Nefsin, arzuları terk etmekle miskinleşir. Cahil nefis terbiyesi böyle olur. Kalbin Tanrı zikriyle emniyet bulunca o senin nefs'i emmâreciğin de yatış-

mış olur. Kerem sahibi yaratıcıya güven besleyen cihanda bir lokmaya kanaat eder.

Her günlük azığınla kanaat et bunu elde edemezsen Tanrı'dan iste.

XVII

NEFİS İLE SAVAŞ BAHSİ

Nefsi ancak dört şeyle öldürmek mümkündür. Ey aziz söyleyeyim de hatırında tut. Sükût hançeri ve açlık kılıcı ile yalnızlık mızrağı ve uykusuzluk silâhı. Her kim bu silâhları kuşanmamışsa nefsi asla felâh bulmaz. Gönlün Allah'ı anmaz olunca melun Şeytan sana dost ve yoldaş olur.

Şeytan dünyayı dünya ehline süslü gösterince onlara yağlı ve tatlı lokmalar gerekir. Altın ve gümüş sevdasında olanın ceza gününde işi pek zorlaşır. İşi, âhireti düşünmekten ibaret olanlar için, Tanrı'dan bol bol ihsanlar vardır. Dünya malı, düşkün olanlara, ahiret, günahtan sakınanlara verilmiştir. Ey kardeş, Şeytan sana düşmandır. Boynunda ateşten tomruk görmek ister.

Yüzünü dünyaya çevirmiş olan zavallı âhiret âleminden ne nasip alabilir? Ey oğul Tanrıyı anmakla meşgul ol, gulyabanı gibi halktan uzaklaş.

XVIII

YOKSULLUĞA SABRETME BAHSİ

Ey oğul fakirlik nedir bilir misin? Haberin yoksa sana anlatayım. Fakir, abası altında yoksul yaşarsa da kendini halka karşı nimet sahibi gösterir. Aç olur, tokluktan dem vurur, o kendi düşmanıyle nasıl dostluk edebilir?

Her ne kadar arıklamış, bitkin ve derman- 205
sız olsa da yine ibadet vaktinde yoldaşlarından geri kalmaz. Yoksulluğunu kimseye açma bugünkü mihneti yarın da çekme. Gam çekme, yarın sana can verecek olan Tanrı nihayet senden bir ekmeği de esirgemez. Daha ne kadar karınca gibi dane taşıyacaksın? Erkek isen yoksulluğa mertçe katlan. Eğer tevekkül üzere zafer bulabilirsen Tanrı sana kuşlar gibi rızık verir.

Fakir insan Tanrı'nın kendisine verdiği 210
bir dilim mayasız ekmeğe bile şükreder. Zengin önünde kemer gibi kıvrılma ki nifakçılarla dost olmayasın. Hak yolcusuna halkın dedikodusundan sıkılmak düşüncesi, yırtık abadan arlanmak kaygusu yoktur. Şan ve şöhretten zevk duyan kimseyi has kul sanma, belki o bayağı bir adamdır. Gönlünde süs, saltanat sevdası olmadıktan sonra at ve eyer kaygusu nereden olsun?

Gönlünün yüzünü hava ve hevesten çevir- 215
dikten sonradır ki hakkı bulduğuna inanabilirsin.

XIX

HİRS BAHSİ

Her kim hırs ile dünya varlıklarına erdiyse şüphesiz ki Tanrı ondan hoşnut olmamıştır. Bu nefsi bir deve kuşu gibi farz et, ne yük taşır ne havada uçabilir. Uç dediğin zaman deveyim der, yük vursan kuş olduğunu söyler. Nasıl ki zakkum ağacının rengi gönül çekici, fakat tadı acı, kokusu ağırdır.

Nefsi kulluk ödevine çağırırsan tembellik eder. Fakat günah işlemeye gelince çevikleşir. En iyisi bu yaramazı zindana atmak her ne derse tersini yapmaktır. Onu kulluğa boyun eğdirmek için açlık ve susuzluktan başka çare yoktur. Deve gibi yola gel de yük taşı, kulluk yükünü Tanrı kapısına çek. Deve kuşu gibi yükten kaçan kişi hayat gülistanında ömrünün yapraklarını döker.

Ya bu kapının yükünü, canla başla çekmek yahut yorgun köpek gibi dilini tutmak gerek. Bu ağırlıkları taşımaktan boyun büken bol bol nefret kazanır. Mademki önce emanet yükünü çekmeye söz vermişsin, şimdi de bunu taşımaktan üzülmeyesin. İlk günde fodulluk göstermiştin, onu da cahillik yüzünden yaptın. Ey oğul bir hareket göster. tembel olma, mademki vaktiyle evet dedin (söz verdin) bedenini hareketsiz bırakma.

Kullukta tembellik gösterenin kazancı sapkınlık ve düşkünlük olur. Korkulu, haydutlar pusudadır. Bir kılavuz götür ki ortada şaşırıp kalmayasın. Konacağın yer uzak, yükün pek ağır, çalış ki başkalarından geri kalmayasın. Yolda ağır yüklü olanlar, daima gözlerinden kan yağdırırlar. Bir lâşen var Yükünü hafiflet, yoksa yolda işin zorlaştığını görürsün.

Sırtındaki yük nedir ki, alçak dünyanın süprüntüleri, sen bu yüzden böyle acılara düşkünlüklere uğramayasın. Kulluk vaktinde rüzgâr gibi ılgar yürü, bütün dünya işlerinden sıyrıl.

XX

TEKELLÜFÜ TERK ETMEK

Ey oğul başını sarıkla ne süsleyip duruyorsun? Mümkünse gönül kazan. İkbali, malı, mevkii elden çıkarmadıkça külâh gibi herkesin başına konamazsın. Kendini süslemek yiğitlik değildir. Dünya süslerine kapılanlar canlarına kasdettiler.

Vücuda takvadan (Allah korkusundan) daha güzel libas, erkek için tekellüfte bir esas yoktur. Süs peşinde olan kimse cihanda yalnız rahat düşkünüdür. O gibilerin sonu muratsızlıktan başka bir şey değildir. Onlara ebedi hayattan bir nasip ve sevinç yoktur. Kendini

öğme şeytan âdetidir. Mert odur ki kendini daima eksik görür. Şeytan, ben Âdem'den daha üstünüm dediği için kıyamete kadar melun oldu.

Gönül alçaklığı yüzünden toprak insan olur, nur ve ateş dik başlılıkla sönüp gider. İblis, kibirliliğinden dolayı sürüldü. Âdem tövbesi yüzünden makbul oldu. Âdem Tanrı'sından af dilediği için aziz oldu. şeytan ise üstünlük dâvasına kalkıştığından ötürü düşkünlüğe uğradı. Dane, toprağa düştüğü için el üstünde gezdirilir, başak baş çektiği için ayaklar altında ezilir.

XXI

AHMAKLARIN VASIFLARI

Ahmaklığın dört alâmeti vordır. Sana söyleyeyim de öğrenesın.

Kendi ayıbını görmeyip de başkalarının kusurunu aramak. Gönlüne cimrilik tohumu saçtığı halde cömertlik ummak. Huyu ile halkı hoşnut etmeyen kimsenin Tanrı kapısında hiçbir değeri yoktur. Âdeti huysuzluk olanın işi daima nefret kazanmaktır. Kötü huy, tende canın belâsıdır. Huysuz kişi insandan sayılmaz.

Cimrilik cehennem ağacından bir daldır. Zavallı cimricik de mezbaha köpeklerine benzer. Cimri nerede cennet yüzü görsün? O fil'in ayakları altına düşmüş bir sivrisinektir. Cim-

riliğin pintiliğinden kendini bir tarafa çek ki ahmaklar zümresinden sayılmayasın.

XXII

AFİYET BAHSİ

Ey aziz, belâdan kurtulmak için iki şeyden el çekmek gerektir. Git, dünya ve nefisten elini uzak tut ki belâların seninle bir işi olmasın.

Hırs ve tamah hastalıklarına tutuldunsa 260
sana her taraftan belâ yüz gösterir. Para sevdasında olmayan kişi her nerede olursa olsun selâmettedir. Ey oğul, nefis ve dünya kaydından kurtul ki belâdan da tehlikeden de uzak kalasın. Nice kimseler var ki zavallı nefisleri yüzünden belâya uğramış, arıklaşmıştır. O nefis belâsından değil midir ki, zavallı muratsız kuş gelip avcının tuzağına düşer.

Ey oğul, gönül hoşluğu ile yaşamak is- 265
tiyorsan cihanın varıyle yoğunu eşit say. Hakkın kahır ve azabından korkusuz yaşama, her mümini incitme sevdasını gütme. Belâda hiç kimseden yardım isteme, çünkü Allah'tan başka feryatlara yetişen bir yardımcı yoktur. İncittiğin kimselerden özür dile ki hesap yerinde sana düşman kesilmesinler. Nimetler ıssı Tanrı'dan zenginlik dileyenler, o zenginliği kanaatte bulabilirler.

XXIII

AKIL VE İLİM ALÂMETLERİ

Ey aziz, akıl ve bilgi sahiplerinin dört şeyden uzak bulunmaları gereklidir. Akıllı ve bilgili kişi, işini beceriksizlere ısmarlamamalı, değersizlere de iyilik yapmamalıdır. Aklın varsa kötülüğe heves etme, mademki göçeceksin eli boş gitme. Yumuşak huylu ve aydın gönüllü olan zamanede dertsiz yaşar. Dünyada herkesten ileri geçmek istersen tuz ekmek dağıtmakta eli açık ol.

Zamanede adalet göstermek istiyorsan ey oğul buyruğun altında olanları iyi koru. Verdiği öğüdü bizzat tutan bunu başkalarına da dinletebilir. Kendi öğütleriyle amel etmeyen kimsenin sözünü başkaları hiç tutmaz. Ey Akıl sahibi: Şeriat kapısında çirkin görülen her ne varsa onun etrafında dolaşma. İşinin baştan başa doğru gittiğini görmek istersen, kendi isteğine göre hareket etme.

XXIV

KURTULUŞA DAİR

Ey aziz: Şüphe yok ki kurtuluşun üç yolu vardır. Bunları sana söyleyeyim de aklında tut.

Birincisi Tanrı'dan korkmak, ikincisi helâl rızık aramaktır. Üçüncüsü de doğru yolda yürümektir. Bu üç meziyete sahip olan kendini kurtarmıştır. Ey delikanlı, alçak gönüllülüğü âdet edinirsen bütün cihan seni sever. Zenginler ve kuvvetliler önünde baş eğme, eğer onlara kulluk edersen şüphesiz dinin elden gider.

Para için zengine meddahlık etme, bu murdarı ne yapacaksın? Zamane zenginleri ölü insanlardır. Ey oğul, ölülerle ne işin var? Sayısız mal ve altın topla, sonra kabirde bunların hasretini çek!

XXV

TANRIYI ANMA BAHSİ

Ey oğul, eğer adalet ve ihsanından haberin varsa daima Tanrı'yı an. Geceyle gündüzü, Allah'ı anmakla yaşat günlerini, gaflette geçirme.

Allah zikri, bu ruhun gıdası bu yaralı gönlün merhemidir. Tanrı zikri sana can yoldaşı olduktan sonra nasıl köşk ve saray hevesinde olabilirsin? Tanrıyı unuttuğun anda şeytanla yoldaş olursun, Ey İman ehli Tanrı zikrini dilinden bırakma ki iki âlemde şeref ve kuvvet bulasın. Zikirde önce ihlâs gereklidir. Samimî olmayan zikir nasıl dürüst olabilir?

XXVI

ZİKRİN NEVİLERİ

Zikir hilâfsız üç şekilde olur. Bu sözü boş bir lâf zannetme. Avamın zikri ancak dil ile, erenlerin zikri ise kalb ile olur. En yüce erenlerin zikri de sır [1] iledir. Zikretmeyen daima ziyandadır. Tanrı'nın ululuğunu dile getirmeden zikretme bid'at, zikirde bir şart da hürmettir. Her uzvun başka bir zikri vardır, ey oğul, yedi âza da ayrı ayrı zikreder.

Elin zikri, her zavallının yardımına uzanmak, ayağın zikri yakınlarını ziyaret etmektir. Gözün zikri, Tanrı korkusuyla yaş dökmek ve onun ayetlerini temaşa etmektir. Kulak zikrini de doğru sözleri dinlemekten ibaret bil, mümkünse gece gündüz zikre çalış. Kalbinin zikri sende Tanrı aşkını doğurur, çalış ki bu zikri elde edesin. Cehaleti yüzünden daima günahta olan, Tanrı zikrinden ne zevk duyabilir?

Dilin zikri Kur'an okumaktır. Bundan nasibi olmayan kişi müflislerdendir. Daima Tanrı nimetlerine şükret ki, Tanrı da sana nimetlerini tamam versin. Ey oğul yaratıcının hamd

---

1 Sır, tasavvuf teriminde bir hassadır ki bedende ruha benzer. Tanrı nurunun tecelli ettiği bir noktadır. Nasıl ki, ruh sevginin, kalb de bilginin yeridir.

(Mütercim)

ve senasını söyle ki, ömrünü baştan başa berbad etmeyesin. Daima hakkı övmekten dilini ayırma ki, yoksulluk ateşinden kurtulabilsin. Dudağını Tanrı zikrinden başka sözlerle kıpırdatma çünkü erenlerin işleri hep böyle olmuştur.

XXVII

OLGUN AKLIN DELİLLERİ

Dört şey herkes için iyidir. Sana söyleyeyim de aklında tut ey aziz. Birincisi iyilik yapmaklığın, ikincisi aklını başına toplamandır. Üçüncüsü sabırlı adamlarla düşüp kalkmak, sonuncusu da halka saygı göstermek ödevini yerine getirmektir.

XXVIII

KÖTÜ HUYLAR

Ey güzel huylu: Başka dört tabiat daha vardır ki bütün yaratılmışlardan daha çirkindir. O dörtten birincisi hasettir ki, bir nevi kindir. Bundan sonra da ucup (kendini beğenme) gelir.

Üçüncüsü hışım (öfkesini yenememek), dördüncüsü de kıskançlıktır. Ey oğul: Bu huyların tozlarından silkin, çünkü bu hareketler çirkindir. İçindeki katkıları at da altın gibi saf ol, toprak olmadan önce toprak gibi

alçak gönüllü ol. Hırsı bırak da kanaata alış. Nihayet bir gün ölümü düşün. Daima dostlarla düşüp kalkmaya bak, elinden gelirse düşman yüzünü hiç görme.

XXIX

TALİHSİZLİK ALÂMETLERİ

Talihsizlik nişanı dört şeydir, Aydın gönüllü isen bunları hatırında tut. Ahmağa fikir danışmak, cahile para vermek talihsizliktir. Dostların öğütlerini dinlemeyen kafasız hakikatte bir talihsizdir. Dünyadan ibret almayan bahtsız cihanın nefretini kazanmış olur. Ahmakla meşveret eden zavallıyı, melûn Şeytan yolunu şaşırmış köpeğe döndürür.

Malını cahillere teslim eden insan nasıl mesut olabilir? Ahmağın eline para girince bol bol harcayarak telef eder. Ahmak, dosttan öğüt dinlemez. Cehaleti yüzünden de ipini koparır gider. Ey delikanlı: Zamaneden ibret al ki, ahmaklar sırasında sayılmayasın. Akıldan haberi olanlar nazarında bahtsızlık, yolunu şaşırmak demektir.

XXX

BÜYÜK VE MAKBUL SIFATLAR

Dört şey büyük ve muteberdir. Bunlar, görünüşte ufak fakat pek önemlidirler. Bun-

lardan biri düşman, öteki ateş, üçüncüsü gönüllere hoş gelmeyen hastalıktır. Dördüncüsü de seni bezeyen bilgidir. Bunlar sana küçük görünmesin. Gözünde düşmanı küçük gören bir gün onun belâsından feryat eder. Bir ateş kıvılcımı bir kere parladımı, bütün âlemi ondan yanmış görürsün.

İlim, az bile olsa hor bakma, çünkü ilmin hesaba sığmayan bir değeri vardır. Azıcık ağrının bile hemen çaresini ara yoksa hastalık başladımı âciz kaldığını anlarsın. Baş ağrısının ilâcını aramayan kimse, mizacının fenalaşmasından korkmalıdır. Ey oğul: Bir gün ayaklanmağa mecbur kalacağını düşünerek düşman sözünden daima sakın. Ufak bir ateşi su ile söndürmek mümkündür. Fakat alev ortalığı sardı mı eyvahlar olsun.

XXXI

RÜSVAYLIKTAN DOĞAN ŞEYLER

Ey Oğul: Herkeste olan dört şeyden dört şey daha meydana gelir. İnatçılıktan rüsvaylık doğar. Öfkeye de pişmanlık ilâcı fayda vermez. Şüphesiz kibirden düşmanlık, tembellikten de düşkünlük hâsıl olur. Ortada bir inatçı peyda olursa halk onun uğursuzluğundan kepaze olur. Öfkesine uyan cahilin kazancı pişmanlıktan başka bir şey olamaz.

345 Kibirden başı havada olan kimsenin dostları, sonunda kendisine düşman olurlar. Her kim tenbelliği âdet edinirse horlukla baltayı ayağına vurur. Öfkesini yenemeyen kimse sonunda çok pişmalık çeker. Hele miskin ve obur kimse ise insan değil belki öküzden, eşekten daha aşağıdadır.

XXXII

BEKASI OLMAYAN DÖRT ŞEY

Ey hoca! Dört şeyin ömrü azdır. Ey güzel yüzlü iman ehli iyi dinle!

350 Sultanın zulmü çok sürmez. Sonra dostların itabı az devam eder, fakat pek hoş olur. Bununla beraber kadının gösterdiği sevgiyi de yabancıların dostluğu gibi süreksiz bil. Kadın, bir zaman için muhabbetli görünürse de varlığın azalınca ağzını açar. Sultan tebaasına zulüm ederse hükümdarlığının ömrünü kısaltmış olur. Sana dostlardan gelen itablar da su üstünde yazı gibi çabuk geçer.

355 Yabancılarla yaşıyan insan onlardan pek az dostluk görür. Karga gülün kokusundan uzak düşünce bülbülün yoldaşlığından nefret duyar. Yabancılar dostluğu çok gönül sıkıcıdır. Bunu herkes bilir. Ey oğul: Yabancı gördüğün zaman ondan yel gibi kaç!

XXXIII

ŞÜKÜR BAHSİ

Dört şey dört şeyle tamam olur. Ey çocuk bunu dinlerken hatırında tut.

Kişinin ilmî akliyle olgunlaşır. Niyet de fiil ve amelle güzelleşir. Dinin, kötülüklerden sakınmakla kemal bulur. Nimetin de şükür ile bollaşır. Kulun olgunluğu dinde görünür. Sanatı züht, âdeti ibadet olur. İlim, aklın erginliğinden doğar. Senin amelsiz niyetine de kimse bakmaz. Şükür, nimete büyük kemal verir, gafilleri yola getirir.

Şükretmemek, nimetin elden gitmesine sebep olur. Şükredenlerin kazancı da nimet bolluğudur. Akılsız kişi, ilimden bir fayda elde edemez. Akılsızlar yanında oturmak gerekmez. Ey Oğul: Akılsız ilim ziyandır. İlim bir kuş ise akıl onun kanadıdır. İlim sahibi olup da amel etmeyen akıl yolundan uzaklaşmış olur.

XXXIV

GERİ ÇEVRİLMESİ MÜMKÜN OLMAYAN ŞEYLER

Elden gittikten sonra geri döndürülmesi imkânsız olan şeyler dörttür.

Ansızın ağızdan çıkan bir söz, yaydan fırlayan bir ok. Söylenmiş sözü nasıl geri alabilirsin? Sonra hiç kimse olmuş bir kazayı

geri çeviremez. Attığın ok nasıl geri döner? Işte boşuna harcadığın ömür de böyledir. Düşünmeden söz söyleyen çok pişmanlıklar çeker. Söylemediğin sözü söyleyebilirsin fakat söylediğini gizleyemezsin.

375 Ömrün her nefesini ganimet bil, çünkü gittikten sonra bir daha geri dönmez Hiç kimse kazayı başından savamaz. Kazaya razı olan da fena bir harekette bulunmamış olur. Selâmette kalmak isteyen, ağzına mühür vurmalıdır. Ömüre ne kadar değer versen yeridir. Çünkü elden gittikten sonra bir daha bulamazsın.

XXXV

SESSİZLİK VE CÖMERTLİK

Dört şeyden dört şey çıkar. Ey aziz, bu nükteyi benden dinle de hatırında tut.

380 Sükûtu âdet edinen emniyette yaşar, bir düşüncesi olmaz. Sana selâmet gerekse sükût et. Ancak iyiliğini açıklayanlar emniyette olurlar. Yiğit cömertlikle yücelik bulur. Şükür nimeti artırır. Cömertler daima yücelik bulurlar. Nimetin şükürle bollaşır. Sakin ve sessiz yaşayan insan sırtına bir selâmet hırkası giymiş olur.

385 Daima güvenlikte kalmak istiyorsan git cihan halkına iyilik yap. Her kim cömertlik ve kerem huylarını âdet edinirse halk arasında saygı görür. İyilik veya kötülük yapan herkes, iyi bil ki bunu kendi nefsine yapmış olur. Ey

kardeş Tanrı kulu ol, elinden gelirse cömert ve vergili ol. Cimrilerin miskinliğinden sakın ki, seni cehennem ateşi yakmasın.

XXXVI

BAZI HUYLARI MEYDANA GETİREN BİRKAÇ HUY

Dört şeyden dört şey ürer. Bu nükteyi id- 390
raki yüksek olanlardan başkası anlayamaz. Bu
dört iş kimden belirirse elinde olmayarak öteki
dördünü de görür. Dilencilik yapan horluğa
uğrar. Ötekini berikini küçük gören de yalnız
kalır. Bir işin sonunu düşünmeyen kimse ne-
ticede bir gün pişmanlık çeker. İşinde ihtiyatlı
davranmayanın da gönlüne ağırlıklar çöker.
Sultanla kavgaya kalkışan, işini baştan 395
başa harap eder. Kötü huyları yüzünden ge-
çimsizlik edenler, şüphesiz dostlarını kaçırır-
lar. Sultana karşı yiğitlik dâvası güden malının,
canının mahvını hazırlamış olur. Padişaha is-
yan edenin de gündüzü karanlık geceye dö-
ner. Kibirle baş kaldıranlar kurt gibi insan-
lardan uzak yaşarlar.

XXXVII

DÜŞMAN PEYDA ETMEK VE BORÇLANMAK

İnsanı düşkünlüğe uğratan dört şeydir. 400
Ey hak sever, sana söyleyeyim de kulak ver.

Çok düşman, hesapsız borç, sayısız iş, kalabalık aile. Yazıklar olsun borca batmış olan o miskine ki her an kaygudan kan içmektedir.

Düşmanı çok olanların da daima aydın gözleri bulanık olur. Hele çok iş yüklenenlerin dünyada işi gücü feryat ve şikâyettir.

XXXVIII

SAKINILMASI GEREKLİ DÖRT ŞEY

405 Ey oğul dört şey hatadan sayılır. Dinle ki sana baştan başa anlatayım. Birincisi kadından vefa ummaktır ki, bu sâf insanlar için büyük hatadır. Düşman beslemek nasıl yanlış bir hareket ise kötü nefsin muradını yerine getirmek de öyledir. Kötülerden sakınmamak nasıl ayrı bir hata ise yaramaz çocuklarla yoldaşlık da bunlardan beterdir.

XXXIX

MİNNET SAHİBİ TANRI'NIN SEVGİLERİ

Dört şey Tanrı sevgisidir. Söyleyeyim de aklında sakla ey sağlam düşünceli dinleyici.

410 Önce Tanrı buyruklarını yerine getirmek, ikincisi de ana ve babayı kendinden hoşnut kılmaktır. Üçüncü hüküm Şeytanla savaşmak dördüncüsü zavallılara iyilik yapmaktır.

XL

ÖMRÜ UZATMA SEBEPLERİ

İnsanın ömrü dört şeyle uzar. Ey aziz can, bu öğüdü dinle. Birincisi güzel ses dinlemek, ikincisi ay gibi güzel yüzler seyretmek, üçüncüsü malından canından kaygusuz yaşamak. Bunlar insanın ömrünü artırır.

Hele işi gönlünün isteğine uygun olanın ömrüne bereket çöker.

XLI

ÖMRÜ KISALTAN SEBEPLER

İnsanın ömrünü beş şey kısaltır. Mademki dinliyorsun bunları hatırında tut ey aziz. Bu beşten biri ihtiyarlıkta muhtaçlık, ötekiler de gariplik, uzun zaman hastalıktır. Bununla beraber ölülere bakanların da şüphesiz ömürleri eksilir ey oğul, Beşincisi düşman korkusudur. Bunlar ömre ziyan verir.

Çünkü düşman korkusu çekenlerin işleri başka türlü olur. Düşmandan korkma Allah'tan kork ki Allahın seni her şeyden korusun.

XLII

YÜZ SUYUNU DÖKMEYE SEBEP OLAN BEŞ HUY

Yavrum: Âlemin nazarında yüz suyunu dökmemek istiyorsan beş huydan uzak kal.

Önce yalancılığın yüzünden itibarını düşürmemek için halka az yalan söyle. Büyüklerle gürültü çıkaran şüphesiz ki gücünü kaybetmiş olur.

Halka edepsizlik edenler itibarlarını düşürürlerse şaşmamalıdır. Ey güzel huylu: Hafif meşrep olma, çünkü bu huy şerefini kırar. Yavrum: Büyüklerle az uğraş da aptallıkla itibarını kaybetme. Sana dünyada namus ve şeref lâzımsa daima iyi huylu olman gereklidir. Hafif meşrep geçinenlerin namus ve itibarları kendilerinden feryada gelir.

Halka, doğru sözden başka bir şey söyleme ki, yüzünün suyu ırmak suyuna dönmesin. Yalancılıktan, hiyanetten uzak ol ki, daima yüzünde nûr parlasın. İyilikle anılmak istiyorsan kardeş hiç kimseye kötü söz söyleme. Cihanda gamlı yaşamak istemezsen kimsenin haline kıskançlıkla bakma. Servetin varsa cömertlik yapmaya çalış, bu meziyetle şerefin artsın.

Cefaya katlanmak ve vefalı olmak meziyetlerini seç, çünkü bunlar şerefi artıran şeylerdir. Halka karşı cömert davranan şüphesiz itibarını yükseltmiş olur.

XLIII

NAMUS VE ŞEREFİ ARTIRMA BAHSİ

Namus ve şeref beş vasıta ile artar. Ey idrak sahibi sana söyleyeyim de dinle. İşine sahip ve

hazır olursan itibarını artırmış olursun. Cömertlikle itibar yükselir. Akılsızlar ise pintilikleri yüzünden lânet kazanırlar.

Işine sahip olmayan kimse yanağından yüz suyunu dökmüş olur. Halka karşı eli vergili olan, onlar nazarında hürmet ve saygısını artırır. Her vakit tehammüllü ve vefalı ol ki yüzünde yüz sevinç ışığı göresin. Hünersizlerle dostluk aynı hatadır. Hattâ onlara düşman gözü ile bakman bile yerinde olur. Sırrının düşmandan gizli kalmasını istiyorsan dostlarına karşı çok açılma.

Halk yanında mahçup düşmemek için elinle koymadığın şeyi yerinden kaldırma.

XLIV

İMAN ALÂMETLERİ

Biricik yavrum, imanın temeli altı şeydir. Can ve gönülden dinlemek istersen bunları sana söyleyeyim. Bu altı temelden üçü yakin, havf, reca ötekiler de tevekkül, muhabbet ve hayadır. Yakin nuru kimin ruhunda parlarsa o iman ehli ve aydın gönüllü olur. Canında havf (Allah korkusu) olmayanın imanı zayıf olur yavrum.

Allah korkusu çekenlerin amel defterleri temiz olmasa bile korkma, Tanrı rahmetinden ümit kesme. Allaha tevekkülü (güveni) olmayanın vay haline, diye ağlasan yeridir. Kal-

binde Allah muhabbeti olmayanın amelinden dolayı kazancı rüzgârdan başka bir şey olmaz. Ey kul, Tanrıya sevgi besle ki azabından uzak kalasın. Kardeşim: Haya imandandır. Utanmazlar Şeytan zümreleridir.

455 Kötülüklerden sakınan iman ehli isen çalış, günahtan sakınanların dostluğunu iste.

XLV

AYIPLARI AÇIKLAMA BAHSİ

Kardeşim: Halkın ayıplarını yüzüne vurma ki, bir başkası da senin gizli perdeni yırtmasın. Gönlünün arzusuna göre iş yapma ki, sırtına pişmanlık yükü yüklenmeyesin. Ey hürmet ehli: halkın değerini tanırsan halk da sana saygı gösterir. Efendi: Mademki dilini pek uzatıyorsun, elini kısa tut, boşuna her tarafa kaçma.

460 Cihanda bir değer sahibi olmayanı diri sayma. O ancak ölülerdendir. Kanaatten nasibi olmayanı dünya malı nasıl zengin edebilir? Daima Allahtan korkanlardan olmakla beraber rahmetinden de ümitli yaşa. Düşmanına karşı, ancak af ile suçunu bağışlamak yolu ile zafer bulabilirsin. Alçak gönüllü ol, edepli yaşamağa alış, günahtan sakınanların dostluğunu iste.

465 Sabır yolunu ara, kimseyi incitme ki hüner alanında ün salasın. Zamane bilginleri, tirya-

ka, cahilleri de öldürücü zehire benzerler. Ey hoca, halk tiryaktan şifa bulur, fakat zehirden kim hayat bulabilir? Sabır yumuşak huyluluk bilgi gönül tiryakıdır. Hırs, garaz, kin ise öldürücü zehirdir. Bütün iyiliklerin başı halka ekmek vermek (cömertlik göstermek), kapıyı dostlara açık tutmaktır.

Ne kadar bilgin ve hüner ehli olsan da 470
yine kendini cahillerden aşağı say.

XLVII

AHMAK KİŞİNİN ALÂMETLERİ

Ahmak adamın iki nişanı vardır. Çocuklarla yoldaşlık, kadınlara düşkünlük. Yavrum: Hayatta hoşnutsuzluk insana kötü huylardan gelir. Güzel huylu olmayanı ölü say, o diri olamaz. Ayıbını yüzüne karşı söyleyen sana karanlıktan ışığa doğru yol gösterir.

Sana yol gösteren her insana karşı teşekkür 475
borcunu yerine getirmek yaraşır. Cihan bilgelerini tanı, güze huy ile haya libası giyin. Halini iki kişiden gizleme, uzman hekimden, gerçek dosttan. İşinin baştan başa doğru yürümesini istiyorsan kendi arzuna göre hareket etme oğlum! Elinden gelirse kadınlarla yoldaşlık etme, sırrını da onlara açma.

Ey akıllı, şeriat ve ahlâk katında beğenilme- 480
yen şeylerin etrafında asla dolaşma. Tanrı'nın sana haram kıldığı şeylerden uzak dur ki, iyi

ad kazanasın. Tanrı elbette sana rızık kapısını açacaktır. Gönlünü ferah tut, çok üzülme. Kardeşim: Güleç yüzlü, hoş sözlü ol ki âlemde cömertlikle ün salasın. Ey sevdalı: Fazla ölüm korkusuna kapılma, onun vakti gelince önünü, sonunu düşünmez.

485 Gönlünü kuruntulardan temizle, elinden gelirse kalbinde kin taşıma. Efendi ameline çok güvenme de gönlünü Tanrı'nın rahmetine bağla. Bütün varlıkların en iyisi güzel huydur. Halk güzel huyu çok sever. Oğlum daima alçak gönüllü ol. Şerefli insanları süsleyen ancak budur. Şehvetin elinde esir olan zavallıyı, hür bile olsa köle farzet.

490 Eğer Tanrı sevgililerinin gidişine uymak istersen o gibileri kendinden uzaklaştır ve onlarla az görüş. Bir değersizi iktidar mevkiinde görsen de, dileğini ondan isteme. Bayağının kapısına ayak basma, ona rastlasan da hal hatır sorma. Elinden gelirse ahmağın işini yoluna koyma, ona iş buyur ama, pek az okşa.

XLVII

DÜŞMANLARDAN SAKINMA BAHSİ

Ey akıl sahibi: Dünyada bir düşkünlüğe uğramamak için iki kimseden sakın.

495 Önce kavgacı tabiatlı düşmandan, sonra da cahillerle dostluktan uzak dur. Kendini

düşmandan uzaklaştırmakla beraber cahil dostu da yanından ayırmaya bak. Yavrum: Halka karşı sert konuşma. Onlara şiddetli davranırsan senden yüz çevirirler. En güzel huylu kimdir bilir misin? Halka insaflı hareket edip de karşılığını istemeyen. Fakire tatlı bir söz söylemek, ona ipek giydirmekten daha makbuldür.

Öfkesini yenmek her başbuğun âdetidir. Bu acı da olsa şekerden tatlıdır. Cihanda halk ile iyi geçinmeyenin dirliği şüphe yok ki çok acı geçer. Küstah ve hayırsız adam iyi bil ki, sütü bozuk bir insandır azizim. Halkın kınamasından kurtulmak istiyorsan daima temiz insanlarla otur.

XLVIII

DÜŞKÜNLÜK GETİREN ŞEYLER

Kişiye hangi huylar düşkünlük getirir? Anlat dersen bunları sana söyleyeyim.

Birincisi çağrılmayan bir adamın, sinek gibi herkesin sofrasına konması. Çağrılmadan bir kimseye misafirliğe giden halk nazarında bayağı, düşkün ve sürgündür. İkincisi bir cahilin halkın başına kâhya olmasıdır. Sonra daima cahil yaşayan halk ile cenkleşen adamların sözüne inanmak. Büyüklerden daha yukarda oturmak isteyenin düşkünlüğe uğraması uzak değildir.

510 Bir zümre ki senin sözüne kulak vermez, yüz sözün de olsa onlara söyleme. Düşmanlardan yardım dileme. Cihanda bundan daha beter düşkünlük yoktur. Mayası bozuklardan murat arama ki, yüzüne düşkünlük tozu konmasın. İtibarsızlığa, tasaya, iradesizliğe düşmemek için kadın ve çocuklarla oyuna girme.

XLIX

İŞE YARAYAN ALTI ŞEY

Cihanda altı şey işe yarar. Önce tatlı bir yemek bulasın.

515 Hele dünyada uygun arkadaş. sonra şefkatli bir efendi bulmak da hoş olur. Doğru ve hatasız söyleyeceğin her söz dünyadan ve sana faydalı olan her şeyden iyidir. Âlemden daha değerli olan şey ise olgun akıldır. Bunu böyle bil ve onunla sevin. Hak düşmanını dost tutmak gerekmez. Çünkü sonunda her şey hakka dönecektir. Kimsenin kusurunu yüzüne vurmamalıdır. Çünkü bezesiz et olmaz (Ayıpsız insan olmaz).

520 Dilediğini Tanrı'dan iste yavrum: Hayır ve şer mahlûkların elinde değildir. Kullara Allahtan başka yardımcı yoktur. Yardımı Allahtan iste başkalarından bekleme. Her kim Tanrının kahır ve azabından korkarsa şüphesiz ondan herkes çekinir. Dilini kötü sözler-

den sakınanlar melûn Şeytanı emirleri altına almış olurlar.

L

GÜVENMEYE DEĞERİ OLMAYAN BEŞ ŞEY

Beş kimsede beş şey bulunmaz. Bu öğüdü kendi öğütçünden dinle.

Birincisi sultanlarda dostluk yoktur. Erenlerin bu sözüne inan. Alçağa mürüvvet gözü ile bakma, Çirkin huylu yücelik bulmaz. Başkalarının malına kıskançlıkla bakanın dimağına nasıl rahmet kokusu erişebilir? Çok yalan söyleyenlerde vefa ışığı bulunmaz.

LI

SAADET ALÂMETLERİ

Dünyada üç şeyi âdet edinenler cihanda bahtiyar ve talihli olurlar.

Başa kakmadan hayır işleyen, kendini Tanrı rahmetine lâyık kılar. Daima başkalarının kusurunu gören, bir gün rüsvaylık içinde ağız açamaz olur. Her kimi uygunsuz yolda görürsen başını doğru yola çevirmeye bak ki sevap kazanasın. Zahmet ve meşakkatini halktan uzak tut. Sakın kimseye angarya yükleme.

LII

KURTULUŞ SEBEPLERİNE DAİR

Kardeşim: Kurtulmuşlardan olmak istiyorsan üç şeyden yüz çevirme.

Önce Allahın kazasını görmek, sonrada ona can ve gönülden razı olmak gerek. Üçüncüsü nedir bilir misin? Cefadan uzak kalmak. Bu bahtiyarlığa her kim erişirse safa ehli olur. İrfan, akıl ve idrak sahibi, Hak yolundan başka hiçbir yerde cömertlik göstermez. Riya ile bulaşmış olan bir sadaka nasıl Tanrı katında makbul olabilir? Amelin altın gibi sâf olmazsa bil ki sarraf, kalp akçaya değer vermez.

Dünyada servet ve iktidar sahibi olursan nefsini arzulardan uzak tut.

LIII

DOĞRULUK VE EMANET

Dört şey Hakk'ın kerametlerindendir. Mademki benden ders alıyorsun, iyi öğren. Birincisi sözlerinde doğruluk, ikincisi emaneti korumaktır. Bunu iyi anla. Sonra: Cömertlik Allah'ın kerametlerindendir. Gözünü kötü şeylerden sakınmayı da Tanrı'nın bir lûtfu bil, elinden geldikçe madrabaz ve muhtekirden kaç. Çünkü onlar Tanrı düşmanlarıdır.

Tanrı bu dört meziyeti kime vermişse o, kötülüklerden sakınan müminlerden olur. Halk yanında senin sırlarını açıklayan cahil ahmakla yoldaşlık etme. Hele vergi ve zekâ ta mâni olanlarla namazını gafletle kılanlara yaklaşma. Böyle kimselerden daima sakın ki cihanda çok ıstırap çekmeyesin.

LIV

ÖFKE VE SERTLİK BAHSİ

Dört huydan vazgeç ki, cehennem ateşi seni çok yakmasın.

Sana dünyada ömür zevki lâzımsa daima öfke ve sertlikten sakın. Eğer huyun halkın ahlâkına uygun gelmiyorsa onların gidişine uyman gereklidir. Eline geçmeyen şeyler için gönlünü kanaatten ayırma, Can kulağını bu öğüde çevir. Kardeşim: Devlet ve ikbale güvenme. Öğütçünün bu sözlerini aklında tut. Kazadan kaçınmak fayda vermez. Karşına her ne çıkarsa razı ol.

Dostlariyle müttefik geçinenler, bütün gönül muratlarına ermiş olurlar.

LV

CİHANIN VEFASIZLIĞI

Cihanda kim itibar sahibi olur bilir misin? Tehlikeden korkusu olmayan. Bu devran in-

sana pek az vefa gösterir. Onda cefa vardır. Muhabbetle işi yoktur. Acı günlerinde sana dert ortağı olanı sevinç gününde de mutlaka ara. Nimet günlerinde bir kimseye iyilik edersen o da mihnet günlerinde sana yardıma koşar.

560 Tanrı'dan bir devlet bulduğun zaman onun saadeti arasında dostlarından ayrılma. Hele senin için gam çekmiş olanları sevinç gününde de sevinç ortağı et.

LVI

TANRI BİLGİSİ VE ERENLERE DAİR

Ey babasının canı evlât! Tanrı'nı bulmak için onun hakkında bilgi edin. Gönlünde Tanrı bilgisi hâsıl olmayan kimse asla muradına eremedi. Tanrı'sını bilen kişi Bekayı Fena[1] mertebesinde görür.

565 Ârif olmayan diri değildir. Tanrı'ya yakınlık şerefine de lâyık değildir. Mademki kendi nefsini ona muhabbetin dolayısiyle biliyor-

---

1 Feridüddin-i Attar, Mantıkuttayr adlı eserinde Tanrı hakkındaki gerçek bilgiye erebilmek için şu 7 merhaleden geçmek gerektiğini söyler:

1 — Talep. 2 — Aşk. 3 — Marifet. 4 — İstiğna. 5 — Tevhid. 6 — Hayret. 7 — Fark ve Fenâ.

(mütercim)

sun. Tanrı'yı da ihsanlariyle tanı. Ârif hakkı tanıyan kişidir. Ârif olmayan insan cinsinden değildir. Ârifin gönlünde muhabbet ve vefa vardır. Onun işi Tanrı'sını öğmek ve şükretmektir. Tanrı'nın marifet verdiği kimsenin gönlünde Hak'tan başka bir şey yoktur.

Ârif katında dünyanın hiçbir değeri yoktur, belki kendi varlığı bile gözünde değildir. Marifet rütbesi Allah'da fani olmaktır. Fani olmayan nasıl ârif olabilir? Ârif dünya ve ahiretten el çekmiştir. Tanrı'dan başka olan her şeyden uzaktır. Ârifin gayesi Tanrıya kavuşmaktır. Bundan dolayıdır ki o mutlak olarak kendi benliğinden geçmiş bir haldedir. Bu cihan neye benzer söyliyeyim mi? İnsanın rüyada gördüğü şeylere.

Uykudan uyandığı zaman gördüğü rüyadan hiçbir şey kalmaz. Bir dirinin düşüp ölmesi de böyledir. Cihandan giderken kendisi için hiçbir şey götürmez. Her kimin iyi ameli varsa ahiret yolunda yoldaşı odur. Bu cihanı, daima kocasının karşısında süslenen güzel yüzlü bir kadın bil. İnsanı kucağında besler ama, sayısız cilveler, acılar gösterir.

Bir gün kocasını uyumuş bulunca şüphesiz hemen onun canına kasteder. Ey Hüner sahibi aziz: Bu aldatıcı sevgiliden sakınmak da sana düşer.

LVII

TAKVANIN FAZİLETLERİ

Oğlum: Makbul ve itibarlı insan olmak istiyorsan takva yolundan ayrılma. Din yapısı takvadan bayındırlaşır. Fakat tamah yüzünden de harap olur. Takva ilminden ders alanlara Tanrı'dan başka her şeyden uzaklaşmak yaraşır.

Allah korkusu takvadan doğar. Takvasız yaşayan kepaze olur. Takva ile kendini doğru yola getiren kişinin hareketi de, sükûtu da hep Allah içindir. Takvasız, Tanrıdan sevgi umanları muhabbette yalancı say.

LVIII

TAKVA VE TÖVBE

Takva nedir? Giyecek, içecek ve yiyecekte haram ve şüpheli şeyleri terk etmek. Bu varlıklar ihtiyaçtan artık olunca helâl sayılırsa da takva ehli katında günah ve ziyandır.

Takva ilim ve amel ile beraber olunca sana ihlâs yaraşır. Ey Tanrı kulu: Ansızın bir günah işledinse hemen tövbe et, günahının özürünü dile, peşin bir günah meydana gelince ona veresiye tövbenin hiç faydası yoktur. İleride yaşamak umudu ile tövbeyi geciktirmek hatadır. Çünkü Hayat umudu boştur.

LIX

HİZMET ŞEREFİ

Yavrum: Mademki elinden geliyor. Hizmet yolunu seç ki, murad atını eyerleyesin.

Erenler hizmetinde bulunan bir kula, Feleğin kubbesi hizmetkâr olur. Hizmete bel bağlayan kimse, dünya afetlerinden korunmuş olur. Tanrı adamları önünde hizmet edeni Allah devletlû kılar. Hizmet ehline cennette yer vardır. Kıyamet günü (onlar için) sorgusuz ve sualsizdir. Hizmet görenler kardeşlerine de şefaatçı olurlar. Onların cennetteki yerleri yüksektir.

Hizmet ehli ne kadar âsi ve fesatçı da olsa yine yüz sofudan iyidir. Her hizmet ehline Tanrı oruçlu ve namazlı kulların sevabını verir. Hizmet uğrunda kemer bağlayan marifet ağacından meyve yer. Cenneti erenler hizmetinde olanlara verirler. Onlara gaziler sevabı da ihsan edilir.

LX

MİSAFİRE İKRAM VE AĞIRLAMA

Kardeşim, Misafiri aziz tut ki sen de Allahtan izzet bulasın.

Misafiri iyi konuklayan iman ehline Tanrı rahmet kapısını açar. Tabiatı misafirden hoş-

lanmayan kimseden Allah da, peygamberde incinir. Misafire hizmet eden kul, kendisini Tanrı katına lâyık bir dereceye yükseltir. Misafiri güler yüzle karşılayan Allah'tan ölçüsüz lûtuflar görür. Ey ev sahibi: Fazla külfetten uzak ol ki, misafirden sana ağırlık gelmesin.

610 Misafir Tanrı vergilerinden bir nimettir. Ondan kaçınan alçaklık etmiş olur. Akılsızın sofrasına misafir olma. Misafirin gelince de ondan gizlenme. Halktan veya ululardan misafirin kim olursa olsun. önüne yiyecek getirmek gerektir. Misafire ikramda bulunan iyi ün kazanmağa çalışmış olur. Yavrum: Azdan çoktan neyin varsa dervişin önüne koymak gerektir.

615 Açlara Allah için ekmek ver ki sana Adn cennetinde yer versinler. Her kim çıplak bir vücudu giydirirse Tanrı ona rahmetinden bir müjde yollar. Çıplak bir fakire elbise verene Tanrı iki âlemde de yardımcı olur. Yoksulların dileğini yerine getirirsen başında ikbalden bir taç bulursun. Devlet ve ikballe bahtiyar olan gizli âşikâr hayra çalışır.

620 Oğlum: Asla cimrinin yemeğini yeme. Hayatta onların sofrasına pek az otur. Pintinin ekmeği hep zahmet ve meşakkatle doludur. Cömerdin ekmeği ise Nur ve ışık gibidir. Çağrılmadıkca kimsenin sofrasına gitme. Karga gibi lâşe peşinde koşma. Alçaklardan iyilik umma, onların damını direksiz say. Bir hayır

işlediğin zaman onu kendinden bilme, her gördüğüne iyi gözle bak, fena görme.

LXI

AHMAK'IN VASIFLARI HAKKINDA

Bil ki ahmak kişide üç alâmet vardır. Bi- 625
rincisi Tanrı'yı anmaktan gafil yaşar. İkin-
cisi çok konuşmak âdeti vardır. Sonra da iba-
dete tembeldir. Yavrum: Ahmak ve cahil olma
Tanrı'yı anmaktan bir an bile gaflet etme.
Tanrı zikrinden gafil yaşayan ahmaklığından
çıkmaz yola sapmıştır. Tanrı buyruğundan
asla boyun bükme, borç için hür bir adamın
eteğine yapışma.

Oğlum: Bâtıl ve haksız bir adama itaat et- 630
me, erenler akçasını ahmaklara dağıtma, görü-
nür görünmez kazadan şikâyet etme, herkesi
yüksek tut, alçak görme, elini mahrem olmayan
şeylere uzatma, yetim malı tarafına da el açma.
Elinden gelirse sırrını dostlarına açıklama, o
dost bizzat kendin bile olsan yine söyleme.
Azizim: Hür ve mesut olmak istersen, idrakin
varsa tamahsız yaşa.

LXII

FÂSİKIN NİŞANI

Fâsikın (günahkârın) tabiatında üç türlü 635
kötü huy vardır. Birincisi kalbinde fesat sevgisi

bulunur. İkincisi, meslekî daima Tanrı kullarını incitmektir. Üçüncüsü de kendini daima doğru yoldan uzak tutmasıdır.

LXIII

BAHTSIZIN HASLETLERİ

Bahıtsızda üç alâmet görünür. Birinci alâmet ahmaklığı yüzünden daima haram yemesi. Ötekiler de pislik ve uykudan geç kalkmakla beraber ilim adamlarından kaçmasıdır. Temiz ve arı yaşamağa alış kabir azabını düşün. Yavrum: Bilgi erenlerinden kaçma ki, seni kızgın ateş yakmasın elinden geldiği kadar hiç kimseye kötü söylememekle beraber halk yanında da kendini öğme. Hünerin varsa altın kesesine düğüm vurma, evini ziyarete gelen olursa kapıyı yüzüne kapama!

LXIV

CİMRİLİK ALÂMETLERİ

Cimride üç alâmet vardır. Söyliyeyimde hatırında sakla. Ey dost: İlk önce dilencilerden çok korkar. Sonra açlık belâsından titrer. Yolda tanıkdıklarından veya akrabasından birine rastlarsa hemen merhaba diyerek rüzgâr gibi geçer. Onun ekmeğinden kimseye fayda yoktur. Sofrasından da insana pek az nimet ulaşır.

LXV

DİLEK DİLEMEK BAHSİ

Çirkin yüzlerden derdine çare arama. Dileğini güzel yüzlülerden dile. Elinden geldiği kadar sana işi düşen bir din kardeşinin dileğini yerine getir. Muradını sultandan başka kimseden isteme Bunu elde etmek istersen kapıcıdan bekleme.

Düşenin ölümünden sevinme, kimseden kimseye şikâyet etme.

LXVI

KATI KALPLİLİK ALÂMETLERİ

Katı kalblide üç alâmet buldum. Bunları görünce yüz çevirdim. Zayıflara karşı sitem ve cefa eder. Aza, çoğa kanaat etmez. Onlara ne kadar çok öğüt verirsen katı kalbinde hiçbir tesir bırakmaz. Utanma duygusu olmayan kimsenin karşısına bir dilekle gitme.

Olülerle birlikte yaşamak için dünyaya tapmışları mânen ölmüş say.

LXVII

KANAAT

Oğlum: Her ne kadar fakirlikten daha acı bir şey yoksa da sen daima kanaatla geçin.

Her seher vakti kalk, günahlarına tövbe et. Bugün elinde olan fırsattan faydalanmağa bak. Dostlarının arkasından söyleme, Şeytandan başka kimseye lânet okuma. Âlemde günler tazelendikçe günahlardan tövbe etmek yolunu tut.

660 Allahtan korkusu olmayanı Allah her şeyden korkutur. Elinden gelirse zavallıların dileklerini yerine getir ki Allah da senin muradını versin. Elindeki varlıkların hepsi iğretidir. Senden geri kalacak bir şey varsa acılarındır. İğreti şeyleri geri vermelidir. Hiç kimseyi gördünmü ki altınlarını yanında götürsün? Ey Güvenli! dünyanın kazancı nedir? Dokuz arşın bez ile bir parça toprak.

665 Allah yolunda ne verdinse öz malın odur. Geri kalan ancak canının belâsıdır. Her kim Tanrı'nın verdiği az şeye razı olursa dileklerinin yargıcı da Tanrı olur. Dünya fani bir ev gibidir. Yiğitsen ondan vazgeç. Yine bu dünya bir köprüye benzer. Yüzünü yola çevirince üzerinden aşmaya bak. Köprü üstünde ev yapan akıllı bir adam değil, belki divanedir.

670 Allahtan zenginlik dilemek uygun düşmez, çünkü zenginlik iman ehline azap ve ıstırap getirir. Fakirlik ve dervişlik müminin şifasıdır. Çünkü o hayatta safa vardır. Mal ve evlâdın nazarında göz nuru gibi sevgili ise de mânen birer düşmandırlar. Mallarınız, çocuklarınız sizin için birer fitnedir meâlindeki âyeti hatı-

rında tut. Bu cihanın mal ve mülkünü rüzgâr farzet. Aşk yolcusuna dünya varlığının faydası yoktur. Onda asla yokluk düşüncesi yer bulmaz.

Tanrı aşkıyla gönlü saf olana, bir lokma, 675
bir hırka kâfidir. Mal artırma sevdasında olan, saadet ehli erenlerden uzak yaşar. Tanrı erenleri canlarını feda ettiler ama hikmet atını Süreyya yıldızına sıçrattılar. Hak yolunda bütün varlıklarını feda etmezsen sana gerekli olan şeyleri nereden elde edebilirsin?

LXVIII

CÖMERTLİĞİN FAZİLETİ

Kardeş: Cömertliğe çalış cömertliğe ki, şiddetten sonra kolaylık bulasın.

Daima eli vergili ol, çünkü cömert cehen- 680
nemlik olmaz. Cömert adamın yüzünde nur ve safa vardır. Çünkü cennete yoldaşı Hazreti Mustafa'dır. Ulu Tanrı cennetin kapısına, burası cömertler yeridir diy yazdı. Cömertlerin cehennemle işi yoktur. Cimrilerin yeri de ateşten başka bir yer olamaz. Bil ki pintilerin sanatı akılsızlıktır. Pintiyi cehennemde Şeytanın yoldaşı bil.

Cimri asla cennet yüzü göremez. Belki ona 685
cennetin kokusu bile erişemez. Adına Cehennem dedikleri yer, kibirlilerle cimrilerin durağı olacaktır. Oğlum: İnsanlıkla şöhret kazan,

kibirden pintilikten uzak dur. Cömert ol, alçak gönüllülüğe çalış ki kalbinin yüzü parlak ay gibi olsun.

LXIX

ŞEYTANLIK BELİRTİLERİ

Dört hassa Şeytan işidir. Bunları ancak Tanrı'ya yakın olanlar bilirler.

İnsanın aksırması şüphesiz Şeytan işlerinden sayılır. Burun kanaması da insana açık düşman olan Şeytanını işlerindendir. Esnemekle kusmak da şeytan işidir. Yavrum onun şerrinden emin olma!

LXX

İKİ YÜZLÜLÜK VASIFLARI

Efendi: İki yüzlülerden uzak dur. Bil ki, onların durağı cehennemdir. Münafıkta apaçık üç alâmet vardır. Bu sebeple Tanrı'nın kahrına uğramıştır.

Vaidleri hep yalan hep uydurma ve kuru lafdan başka bir şey olamaz. Müminlere az yardım gösterir, emanete hiyanet ederler. İki yüzlülerin sözlerinde vefaları yoktur. Bundan dolayı yüzlerinde de nur ve safadan eser olmaz. Münafıkı güvenli bir adam sanmayın. Tohumu yer yüzünden yok olsun (köküne kibrit

suyu). Yavrum: Aman iki yüzlüden kendini koru. Onu öldürmek için kılıcını bile.

Münafıka yoldaşlık edenin yeri kuyunun dibinde olur.

LXXI

TAKVA ALÂMETLERİ

Takvalı kişide üç alâmet vardır. Takva ehli ile hidayete ermemiş insan arasında nasıl nispet olabilir? Takvalı adam kendisini kötü işlere sürüklememesi için yaramaz yoldaştan sakınır. Sonra pek az yalan söyler. Yalancılık yolundan kenara çekilir. Takva ehli, bir gün harama düşmemek için en temiz ve helâl şeylerden bile pek az nasip alır.

LXXII

CENNETLİK KULLARIN NİŞANLARI

Her kimin mayasında üç haslet varsa şüphesiz cennet ehli olur. Nimet zamanında şükür, belâ vaktinde sabır gönül aynasına parlaklık verir Daima günahına tövbe eden mümini de Tanrı cehennem ateşinden korur. Allah'ından korkan kişi günahlarından özür diler. Durmadan günah işliyen bir kulu Allah nasıl cennet ehli kılar?

710 Yavrum: Daima Tanrı'dan mağfiret dile, kötülerden, fesatçılardan şikâyetçi ol.

LXXIII

HAYIR İŞLEME HAKKINDA

Hayır işlersen onu, elinle yap. Malından fakirlere, dervişlere hisse ayır. Kendi elinle vereceğin bir akça, senden sonra verilecek yüz akçadan daha değerlidir. Elinle verdiğin bir taze hurma, senden sonra (ruhun için) verilecek yüz miskal altından daha makbuldur. Bağışladığın şeyden, açlıkla elden ayaktan düşsen bile, geri dönme.

715 Bu döneklik, tıpkı kusan bir adamın dönüp kusmuğunu yemek istemesine benzer. Bu iğrenç hale kim razı olur? Baba oğluna bir şeycik bağışlarsa ondan geri istemesi yaraşır mı? Oğlum: Mal ve altında sevinç arama. Hele birisine bağışladığın şeyden bir daha bahsetme. Dünya sevinci baştan başa kederdir. Onun neşesi arkasında matem vardır. Kur'an'dan ferahlanma[1] emrini dinle dünya sevinç yeri değildir. Dikkat et.

---

1 Ayetin tamamının tercümesi: Karun, Musa'nın kavminden idi. İsrail oğullarına zulmetti. Ona anahtarlarını kuvvetli ve gürbüz adamların bile kaldıramıyacağı kadar hazineler verdik. Kavmi ona, ferahlanma! Allah ferahlananları sevmez dedi. Kasas sûresi 76.

(Mütercim)

Allah çok sevinçlileri sevmez. Bu sözü üstatlardan öğrendim. Eğer Allah'ın verdiği nimetlerden sevinirsen bu yerinde bir sevinçtir. Ancak dünyadan ferah ve neşe aramak hatadır. 720

LXXIV

KEDERİN FAYDALARI

Oğlum: Mihnet ve gama alış. Gönlünü Tanrı yönüne çevir. Hüzün ve keder kulların azığıdır. Gam, ferah arıyanlara yoldaşlık eder. Gönlünde bir düşüncesi olmayan sonunda baltayı ayağında görür.

Oğlum: Düşün ki neden var oldun? Her- 725
kes kendi gamını çeker yavrum. Tanrı seni yoktan var etti ki, Hakka tapasın diye. Mademki varsın, Tanrı kulu ol. Hayâlı, vergili cömert ol. Günlerini yemek ve uyumakla geçirme. Sabah ve akşamlarını Tanrı zikriyle yaşat! Hele sabah aydınlığında çok uyuma yavrum. Nefsini oburluğa alıştırma!

Sana gün batarken uyumak iyi gelmez. 730
Akşam olmadan yatmak haramdır. Hikmet ehlince gölge ile güneş arasında uyumak doğru sayılmaz. Yavrum: Sakın yalnız başına yolculuk yapma. Tek başına yolculuk sana tehlike getirir. Elini yüzüne koymak uğursuzdur uğursuz. Bilgi erenlerinden ilim dersi al.

Gece aynaya bakmak da hatadır. Gündüz yüzünü görmek istersen bakabilirsin.

735 Evin ıssız ve loş işe yanında bir yoldaş bulundurmalısın. Elini çenenin altına koyma. Bu hareket hal ehli katında buz gibi soğuk düşer. Sakın katarda gördüğün hayvanlar arasına girme. Allah'tan mevki ve şerefinin artmasını istiyorsan gece gündüz duadan ayrılma. Cihanda ömrünün artmasını dilersen yürü, gizli gizli iyilik yap iyilik.

740 Bir gün yüz suyunu kayıp etmemek için sakın, dünyada az günah işlemeğe bak. Allah daima kötü işlere, günahlara yönelmiş olanların rızıklarına noksanlık verir. Rızık, yalancılık yüzünden eksilir. Yalancının sözünde güzellik olmaz. Çok uyku yoksulluk getirir yavrum. Az uyu, daha çok uyanık dur. Geceleri çıplak yatanların kısmetleri eksilir.

745 Ayakta su dökmek hem fakirlik, hem de çok keder ve ihtiyarlık getirir. Gusletmeden bir şey yemek çirkin düşer. Bu hareket herkes yanında fena sayılmıştır. Tanrıdan nimet bekliyorsan ekmek kırıntılarını ayak altına dökme. Gece evini süpürme, süprüntüyü de kapı ardına bırakma. Babanı, ananı kendi adlariyle çağırırsan Tanrı nimeti sana haram olur.

750 Her çöple diş karıştırırsan yoksulluğa ziyana uğrarsın. Elini asla toprak ve balçıkla yıkama, el yıkamak için temiz su ara. Oğlum: Kapı eşiğinde çok oturma bu hareket rızık

eksikliği getirir. Sık sık kapıya dayanıp durma. Daima böyle huylardan uzak ol. Ayakyolunda yıkanıyorsan bil ki, vaktini boşuna harcıyorsun.

Elbiseyi üstünde iken dikmek doğru değil- 755
dir. Tanrı erenlerinden edep öğrenmelidir. Yüzünü eteğinle temizlersen ey derviş rızkın çok eksilir. Pazara geç git, erken dön. Çünkü oraya gitmekten hiçbir fayda göremezsin. Lâmbayı üfleyerek söndürmek iyi değildir. Lâmba isinin dimağa gitmesine yol verme. Başkasına ait tarakla saçını tarama. Kendi tarağınla taramak daha hoştur.

Dilencilerden ekmek kırıntıları satın alma. 760
Çünkü bu alış veriş yoksulluk getirir. Evinden örümcek ağlarını temizle, onların içeride kalması bereketi kaçırır. Ölçüsüz masraf edip de kurumuş olan yaranı tazeleme. Elinin yetişebildiği şeylerde darlık çekme. Madem ki ılgar gidebiliyorsun yolda aksaklık yapma.

LXXV

SABRIN FAYDALARI

Dünyada sabırlılardan olmak istersen yürü, çetinliklere katlanmaktan kaçınma.

Belâ ve felâket zamanlarında yüzünü ek- 765
şitirsen kendini sabırlı kullardan sayma. Senin sabrın ancak şikâyetsiz olursa makbuldür. Kimseye Allahtan şikâyetlenme. Mademki

belâ vaktinde sabırlı değilsin. Gerçek erenler katında haline şükreden kullardan sayılmazsın. Dervişlikten sana bir kıvanç gelmiyorsa Tanrı fakirleriyle[1] yakınlık iddiasında nasıl bulunabilirsin? Senin her hareketin Tanrı fermaniyle olsa da hizmet yüzünden göreceğin hürmet çok geniş olur.

770 Kul hizmet yüzünden ebedî âleme erişirse de ancak hürmet sayesinde Tanrısına kavuşabilir. Hizmette bulacağın hürmet gönül yatıştırıcıdır. Hizmet eden bahtiyar insandır. Yavrum: Ne zaman uygunsuz şeyler etrafında dolaşmaktan vazgeçersen sana ancak o zaman sabırdan lâf açmak yaraşır. Fakat ferah ve sevinçli günler bekliyorsan, belâlara sabretmemekle hiçbir şey kazanamazsın.

LXXVI

TECRİD: DÜNYADAN EL ÇEKME
TEFRİD: VARLIKTAN UMUT KESME

Sana gönül safası lâzımsa Tecrid'e çekil, dünyadan el çek, aklın varsa nazar ehli ol.

775 Oğlum: Tecrid dâvadan vazgeçmektir. Tefrid'in mânasını da anlatayım. Senin anlıyacağın Tecrid'in aslı arzuları terk etmek bel-

---

1 Fakr: Fakirlik: Tasavvuf teriminde Allâh'tan başka hiç bir şeye muhtaç olmamak anlamınadır.

(Mütercim)

ki, bütün zevklerden el çekmektir. Arzularını
ne zaman top yekûn içinden atarsan o vakit
Tefrid'de eşsiz bir insan olursun. Bütün var-
lıklardan umut kestiğin zaman ancak Tefrid'-
den bir fayda görebilirsin. Bütün güvenle Al-
lah'a sarıldıktan sonradır ki, canın mutlak
Tefrid'e ermiş olur.

Ahireti kazanmak için dünyadan el çek. 780
Sırtından o süslü elbiseyi soy. Saadet yüzün-
den bu makama erişirsen Tecrid ehli olursun
vesselâm. Git, dünya bağlarından kurtul, da-
ima tek başına kal, başlarda oturmak istersen
toz gibi (alçak gönüllü) ol. Kibir, benlik, ken-
di fikrini beğenmek gibi boş şeyler etrafında
dolanma. Kendi değerini bil, hercaî olma.

Kömür ocağı çevresinde dolaşanın üstüne 785
kara bulaşır. Attara yakın olana da güzel
kokular siner. Yavrum: İyi adamlarla düş
kalk. Kalleşlerden, kalenderlerden uzak kaç.
Zalim tarafına meyil gösterme azizim. Onla-
ra uyarsan sen de o bölükten olursun. Ey fakir,
yürü, zulüm ehlinden uzak kaç ki, keskin ateş-
te yanmayasın.

Zalimin yoldaşlığı tıpkı ateşe benzer. Çün- 790
kü halkı incitir. Sert ve dik başlıdır. İyi insan-
lar meclisinde iyi ahlâklı, kötülerin yanında
kötü huylu olursun. İyilerle sohbet eden Tan-
rı'nın has kullarıyle yakın bulunur. Yavrum
şeriat yolundan ayrılma. Dala yapışırsan kökü

de bulursun. Şeriat yolundan dışarı ayak basarsan sapkınkınlığa, ıstıraba düşersin.

795 Sapkınlık yoluna giren cehalet yüzünden dinsizliğe doğru gider. Hakkı ara, batıl işten uzaklaş, cömertlik ve insanlıkla şöhret kazan. Doğruyolu seçip bulamıyan ahiret azabında ebedi kalır. Kardeş: Şeytanın yolunda yürüme ki, hor ve kepaze olmayasın. Hakikat yoluna giren gece gündüz Tanrı korkusu içindedir.

800 Yavrum nefsinin arzularına uyma ki yarın cehennem ateşi içinde horluk çekmeyesin. Nefsin istekleri arkasında gitmek ahmaklık, ona bağlı olmak da sapkınlıktır. Kötü nefsin işi daima şer ve fenalıktır. Nefisçiğinle yapacağın savaş en büyük savaştır. Yürü, nefsinin istemediği şeyleri ara. Bundan uygun kulluk vazifesi yoktur. Yavrum: Nefsin boğazını, arzulardan kesmelisin ki gerçek Müslümanlığın yüzünü görebilesin

805 Nefis düşkünü nasıl Müslüman sayılabilir, iman ışığı böyle bir insanla nasıl yoldaş olabilir? Kendini beğenen Hakkı göremez. Tanrı nuru ona nasıl kılavuz olabilir? Nefsindeki putları kır, belinden zünnarı çıkar ki, Müslümanlar bölüğünden olasın. Nefsini heveslerden geri çevirebilirsen din ve dünyaya ait dileklerine erebilirsin. Nefsinin arzularını kapıp koyuveren Müslümanın yeri nasıl cennet olabilir?

İblis, nefsinin havasına kapılanların burunlarına yular takar. Ancak nefsini sindirebilenler Şeytanı meclislerinden kovabilirler. Nefsini sabır okuyle öldürdün mü Şeytanın yolu asla semtine uğramaz. Yavrum şarap kadehini dudağına bulaştırma! Allah'ından utan. O ateş renkli suyu içme, taşı bile yakan o ateşten kork. 810

Hakkın (Yapma) dediği her şeyden uzak ol, yakın geldinse ondan ayrılmaya bak. Yavrum namus ve şeref istiyorsan Tanrının yasak ettiği şeylerden uzaklaşmalısın. Tanrının nehyettiği şeylerin çevresinde dolaşanlar onun azabından nasıl güvenli yaşayabilirler? Gönlünü Hakka yakın bulundurmak için çalış ki, ayağını çamurdan çıkarasın. Kalbin Tanrı katında yer bulunca git gönlünün isteklerini haramdan koru. 815

Sana bir makam gerekse hizmet yolunu tut. hizmete yakın ol ki mevki bulasın. Hizmet ehli olmayan makam bulamaz. Hizmetsiz kişi nimetsiz kalır. 820

LXXVII

KONUK SEVERLİK

Kardeş: Misafiri hoş tut. Konuk, Tanrı vergilerinden bir nimettir. Konuk, rızkını beraber getirir. Sonra ev sahibinin günahını götürür. Kardeşim: Sende yiğitlik, akıl ve idrak varsa misafirin değerini bil.

825 Oğlum: Misafire karşı ikramlı ol. Kâfir bile olsa git hemen kapıyı aç.

LXXVIII

SADAKA VE HAYIR

Tanrı'nın kahrından güven bulmak istersen gizli sadaka ver. Hayır işlemeği âdet edenlerin şüphe yok ki ömürleri artar. Halka iyilik yapanları, insanların en şereflisi bil! Halk arasında insanlara zararlı olanlardan daha kötü kimse yoktur.

830 Ey din taşıyan Müslüman! Allah'dan kork. Uygunsuz aklından utan. Allahtan korkmayanda din yoktur. Ahiret kaygısı çekmeyenler de akılsızlardır. Yavrum: İmanlı kişi isen takva ehli ol. Tanrı azabından korkun yoksa kâfirsin. Takvasız adamda iman, imansız kişide de ihsan olamaz. Hidayete ermemiş kimselerde tövbe düşüncesi olmadığı gibi tahkik ehli olmayanlar da Hakkı göremezler.

835 İlmi olmıyanları amelsiz bil, hilmi (yumuşak buyluluğu) olmıyanlar ise gerçek Müslüman değildirler.

LXXIX

ULU VE YÜCE TANRI'NIN VERGİLERİ

Dört şey insana Tanrı vergisidir. Bu dersi öğrenmiş olan bahtiyardır. Birincisi doğru

sözlülük. Sonra cömertlikle beraber güler yüzlülük. Sonuncusu da emaneti iyi korumak. Gözünü hiyanetten korumuş olmaktır. Tanrı bu dört nimeti her kime vermişse, o takva ehli kullardan olur.

LXXX

DOSTLUĞA YARAŞMAYAN ŞEYLER

Yavrum: Dost sana zararlı olursa öyle bir 840
dosta heves etme, vazgeç. Herkesin yanında
seni açıkça kötüleyen kimseleri dost sayma,
onunla yoldaşlık etme. Hele sarhoşla asla
düşüp kalkma. Öyle kimselerden kendini uzak-
laştır. Zekât ve sadakasını vermeyen zengin-
den de ömrün oldukça uzak dur. Seninle men-
faat için görüşen bir arkadaş, ayaklarına ka-
pansa bile ona yaklaşma. 845

Vurguncülardan da uzak dur. Oğlum:
Çünkü onların düşmanı nur saçan Tanrı'dır.
Halktan faiz alan kimselere asla merhaba de-
meyesin. Hastaların ziyaretine uğra, çünkü
bu âdet insanların en hayırlısı Hazret-i Pey-
gamberin sünnetidir. Elinden gelirse susuzları
suya kandır. Meclislerde dostlara hizmet et.
Yetimlerin hal ve hatırlarını da sor ki, Allah
seni daima aziz etsin. 850

Çünkü bir yetimin bir an için ağlamasından bile derhal Tanrı arşı titretmeğe başlar. Bir yetimi ağlatan zalimi, cehennem sahibi

kendi ateşinde kebap edecektir. Hasta bir yetimi sevindiren kapısı kapanmış olan cenneti açık bulur. Oğlum: Sırlarını açıklayan kimselerden uzak dur. Gençlikte ihtiyarlara hürmet göster ki, sen de başkaları tarafından saygılı olasın.

855 Yoksullara yardım edersen çok uygun olur. Çünkü bu meziyet Tanrı velilerine yaraşan huylardandır. Tok karnına asla yemek yeme ki, göğsünün kafesi içindeki kalbi öldürmeyesin. İnsanın illeti oburluktan gelir. Çok yemek hastalık mayasıdır. Uğursuz hasuda rahat yoktur. Bahtsız yalancıda da vefa olmaz. Ahlâksızın tövbesi nasıl sağlam kalır? Cimrilerin vefası az olur.

860 İki yüzlüleri düşman bil. Onlardan ve onların işlerinden üzüntülü ol. Dinin saf ve katıksız bir su gibi kalması için daima helâl rızık iste. Haram rızık peşinde koşanın kalbi, teni içinde tamamiyle ölüme mahkûmdur.

LXXXI

RAHİM SILASI

Git, hısım ve akrabanı ara, onları ziyaret et ki ömrün artsın. Yakınlarından yüz çevirenin şüphe yok ki ömrünün bereketi kaçar.

865 Akrabasından uzak kaçanlar bir gün bedenlerini akreplere azık ederler. Hısım ve akraban kötü kimselerden olsa bile aile ocağına

ilgisiz kalmaktan daha kötü bir hareket yoktur. Hısımlarına yabancı kalanların adları, kötülükleri yüzünden dillere destan olmuştur.

LXXXII

GERÇEK ERLERİN BAZI HUYLARI

Erlik nedir? Yavrum bunu iyi bil! İlk önce
gizli yerde Allah korkusudur. Kul günah işlemeden
önce dilerse sevabı günahından artık olur.
Tanrı erlerinin işiyle uğraşan, zayıflara, 870
yoksullara iyilik eder. Tanrı erleri sırasında
bulunanlar darlık zamanlarında bile cömert
olurlar. Oğlum: Gerçek erlerin meclisine gel
ki Tanrı nimetinden nasipler bulasın. Hak
erlerinin nişanını taşıyanlar düşmanın kusurlarını
ağızlarına bile almazlar. Onlar düşmalarını
mahvetmek şöyle dursun bilâkis halkın
gamıyle hüzünlü yaşarlar.
Er olan başına birçok cefa ve belâ gelse bile 875
kimseden insaf beklemez. Erlik yoluna ayak
basanlar nasıl murat peşinde koşabilirler?
Yavrum: önce şu arzularını bir tarafa bırak
da ondan sonra selâmet yoluna yönel.

LXXXIII

KANAAT VE FAKİRLİK

Fakr "fakirlik" nedir biliyor musun? Yavrum: Eğer ondan haberin yoksa sana anlata-

yım. Fakir abası altında her nekadar yoksul yaşarsa da kendini halka karşı zengin gösterir.

880 Aç oturur, tokluktan dem vurur, düşmanlarına bile dostluk eder. Ne kadar arık, zebun ve ıstıraplı olursa olsun ibadet vaktinde yine yoldaşlarından geri kalmaz. Yeis ve kederi çok eli boştur. Fakat terazide kendini semiz gösterir. Yavrum: Kendini dervişler bölüğüne teslim et ki, nimet ıssı Tanrı seni korusun. Fakirlerle sohbet ve yoldaşlık edenler cennet sarayına yabancı kalmazlar.

LXXXIV

GAFLETTEN UYANMA BAHSİ

Allah'ından gafil yaşama! Gafilcesine bâtıl yoluna sapma. Bu cihan ağlama yeridir. Burada gülme! İbret gözünü aç da dudağını kapa. Karınca gibi hırstan her tarafı dolaşma. Öğütçünün nasihatlarını can kulağıyle dinle. Yavrum: Çocuk değilsin bırak şu oyunu. İşinde Şeytana ortaklık etme. Günah işlerde kötü nefse yardımcı olma. Ömrünü yaramazlıklarla telef etme.

890 Suç, fenalık getiren yerlere uğrama. Hak yolunda körler gibi yürüme. Bir düşmanın var sakın korkusuz yaşama. Direksiz dam altında oturma. Günah ve hevesler yolunda at koşturup da kendini Şeytanın maskarası etme. Önünde bir yolculuk var, azık hazırla, geçen

ömrünü baştan başa hatırla. Oğlum: (Cehennemdeki) ateş halkaları düşün de yaramaz nefsi tekmelerle yere ser.

Bir kere Tanrı azabını düşün. Yanmaktan 895
kurtulmak için halk ile iyi geçinmeye alış. Herkes için cehennem yolundan geçmek zorluğu vardır. Seni bu kadar tehlikeler beklerken zevk ve eğlencenin sırası mı? Zavallı: Önünde büyük ateş bekliyor. Cehennem ateşinden hiç korkun yok mu? Yol, sarp geçitlerle dolu, yükün ağırdır. Bu ağırlıklarını başkalarının yardımıyle taşıyamazsın, önünde kıyamet günü var. Tanrı'dan kaçmana imkân yoktur.

Yavrum: Doğru yolu tut, mademki yol- 900
cusun, nefsinin boş heveslerinden vazgeç. Kardeşim: Hakkın fermanını dinle ki, Onun cennet ve rızasını bulasın. Tanrı buyruğundan boyun bükme ki, mahşer gününde azap çekmeyesin. *Adn* cennetinde yer bulabilmek için Tanrı kullarına şefkat göster. Sana *Darüsselâm* (Selâmet yeri) denilen cennette yer vermelerini istiyorsan fakirlere gece gündüz yiyecek ver.

Hastanın gönlünü sevindirirsen kapısı ka- 905
palı cenneti açık görürsün. Bu öğütleri yerine getirenlere, Tanrı iki âlemde rahmetini bağışlar. Fakat bu vasiyeti tutmayanlar şüphe yok ki, Tanrı'dan uzak kalırlar. Ey Tanrım: Hepimize rahmet kıl, bütün günahlarımızı

yarlıga. Biz âciziz, çok günahlar işledik. Fakat başka kimsemiz yok.

910 İster yanına çağır, ister dergâhından sür, biz kuluz, senin emir ve hükmün ne ise ona bağlı, ona razıyız. Tanrı'nın rahmeti bu öğütleri çok okuyanların ruhuna olsun.

SON

Şark İslâm Klasikleri

8

No. 10115

TOPTAN SATIŞ
İstanbul Devlet Kitapları Müdürlüğü
Ankara, İzmir, Adana, Samsun, Elazığ, Erzurum,Trabzon,
Van, Sivas, Burdur ve Zonguldak Bölge Şeflikleri.
PERAKENDE SATIŞ
Millî Eğitim Yayınevleri
ve Bakanlık yayınları satıcısı kitapçılar.

%8 KDV DAHİL FİYATI: 15000 LİRA
(13889 Lira + 1111 Lira)